

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Engelbert Gangl: Slavnostni prolog. — Božo Dubrovič: Stanje i želje hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre. — Zaveza slovenskih učiteljskih društev. — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Fr. Potokar: Spisje v ljudski soli. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Slavnostni prolog.

(Ob jubilejskem koncertu dne 1. vel. srpana 1898.)

In vprašam vas, gospoda slavna: Kaj
Združilo danes nas je v domu tem?
Število to ponosno! Mož ob možu,
Žená, mladenek venec ta cvetoči —
Nad vsemi pa kot sladkotežke sanje
Počiva duh slovesen, prazničen . . .
Gospoda slavna, kaj je in zakaj?

Tam daleč od srcá slovenske zemlje,
Od bele so Ljubljane, ki tako
Oblekla slavnostno je krilo danes,
Ki vas sprejela je kipeča vsa
V ljubezni topli, v čustvih blaženstva,
Da čustvovanja, njenega mišljenja
Izrazi se z razvnetih naših src
Presladkimi čutili družijo
V najčiščo, sladkoglasno harmonijo —
O, daleč tamkaj od ognjišča so
Slovenskega stremljenja, hrepenenja,
Ponosa narodnega, svetega —
Tam daleč so domovi naši tihi.
Kako so hrepenele sem nam duše —
Zdaj tukaj smo! — Zelena Štajerska
In tožni Korotan, Primorje naše,
Dežela Kranjska nas poslala je
K predragi materi — v Ljubljano belo!
O, in še več! — Preslavni češki svet,
Ponosna Morava, hrvaška zemlja
Prekrasna — vsi poslali danes
Med svoje brate so sinove svoje . . .
In neštevilna so se srca ta
V plamenih jasnih, ki rodi ljubezen
Medbratovska jih najčistejša nam,
Ta srca vsa so v eno zlila se!
In misli naše in želje in duše
Zgrnile so se tesno med seboj,

Da en duh vlada le med nami zdaj,
Ki spaja nas v edinstvu, kot da vez
Sreć bi k srcu trdno nam vezala . . .
Deset mi danes let duh zre pred sabo . . .
V enakem je prijateljstvu takrát
Združilo se učiteljstvo slovensko,
Ko mu po dneh jasnejših, srečnejših
Nemirne duše hrepenele so.
Slab je, kdor sam je, najsi moč
Njegove žile čutijo zavestno.
In zakon ta neoporečni nas
Takrát je zvezal trdno med seboj,
Da moč je zaigrala v vsakem udu,
Da ogenj je razkošne nam zavesti
Razširil tesni dih, da iz oči
Nam srčni so pogledi v dni bodoče,
V jasnejše, blažje dni vsi zakipeli,
Da se zbudila vera v nas je spet:
Kdor dela naj, on tudi naj živi!

In res! — Vsi, ki prisotni tu smo zdaj,
Ob delu smo napornem doživeli
Ta lepi praznik svojega združenja.
Kako preteklost je teh kratkih let
Razgrnjena pred nami slikovito!
V ponižni gorski vasi, v mestu šumnem
Stotisoč siplje toplih žarkov šola
V ljubezni isti vsem! Pravično vse
Objema nje čarobna, sveta moč.
Vsem — najsi tudi so brez domovanja —
Dom ona je, dom vsakemu odprt!
Stotisoč se odpira srčec nežnih
Tem žarkom mehkim, sto in sto jih duš
Vsrkava slastno, kakor prah spomladi
Luč sončno pije, da iz njega zraste
Brezmejno morje cvetov pestrobojnih . . .

A ni cvetú, ki ga rodi priroda,
Da mogel njega bi najlepši kras
Enačiti cvetovom, ki razvili
Na plodni njivi so se duš otroških!
Tako so nežni ti, tako so lepi,
Da sebi kras je njih samo enak.
In tem cvetovom mi vladarji smo —
Še več . . . mi stvarniki smo jim celo!

In tu smo zdaj, da vzradoste se duše,
Ko bomo v resnem zboru združeni
Razmišljali o delu let preteklih,
Ki nam rodilo zlatih je sadov —
Nam? — Malo nam, več drugim — domovini!
A tudi nam! — Saj v sveti slogi smo
Iz nič se dvignili visoko, častno,
Da cenijo nas in nas ljubijo
Vsi tisti, ki vedo, da domovinski
Blaginji in bodočnosti je temelj
Mladina, ki jo šola je vzgojila.
To dela našega najlepši sad,
To naš ponos je, naša je uteha,
Ki nam prisego zbuja v duše dnu,
Da zemlji svoji zvesti bomo vsi,
Nji žrtvovali svoje vse moči!

Vse to ni nič! — Naš oče, naš gospod
Na zlatem Dunaju praznuje god,
Ko je pred pol stoletjem s čvrsto roko
Prijel preslavnih dedov žezlo težko . . .
Ves svet se klanja mu! Ponosno on,
Ljubeče in preskrbno vlada nam —
Sinovom svojim bolj ne more oče!
Knez je miru, krvavi meč mu solzo
V očesu budnem zbuja, v srcu skrb
Rodi mu misel na viharu grom . . .

Mir vladaj srečnim narodom! Ob njem
In v njem živi naj knjiga in pero,
Saj ž njima dviga se blaginja ljudstvu!
Krepi naj duša se, saj dušna moč
Močnejša je in večja od telesne!
Na duhu krepkemu je narodu
Bodočnost srečna vekomaj odprta.

Stoletja pol! . . . Mi prišli semkaj smo,
Da v slavnostnem trenutku damo
Čutilom duška . . . A kako? . . . Prevelik je,
Preslaven, premogočen in predober!
Skrbi nebroj, bridkosti brez števila
Iz mladih let do sivih dni ga spremlja.
A vse to zlo ga upognilo ni,
Ni enega trenutka v žitju vsem,
Da zabil nas bi in le sebi živel!
Mogočnost svojo vso, vse sile je duha
Prejasnega naklonil v srečo nam.
In mi se klanjamo mu vdani vsi,
V ljubezni srčni in v zvestobi večni
Prinašamo mu srca v dar najlepši . . .
Kako bi nam ne plula kri hitreje,
Ker vstal nam danes je ta srečni dan,
Ta sveti dan, dan naš ta veliki!
In iz Ljubljane bele naj prelije
Po zračnih daljah se pred zlati stol
En glas samo . . . Stoletja pol!
Kaj ni ta zlata krona trnja polna,
Kaj ni to zlato žezlo kakor trs? . . .
O, en glas k Tebi gre, mogočni car:
Naj večna bo ti slava, slava, slava!
A k carju tja v nebes višave sinje
Gre drugi glas: Ti nam ga, Bog, ohrani!

Engelbert Gangl.

Stanje i želje hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre.

Izviešćivao **Božo Dubrović**, načučitelj iz Sv. Mateja u Istri, prigodom X. glavne skupštine „Zaveze“ u Ljubljani.

„Istina je sveta, živa:
Koj se bori, taj da i dobiva.“
Adrija Palmović.

Slavna skupštino! Mila braćo!
Veslavna gospodo i mile mi gospodje!

Pod tim nebom, pod tim suncem, nema veće umjetnosti, nego što je stvariti ljude, pitomiti divlje ćudi, krotiti srca biesne strasti, podjarivati umnu silu, svjetlom puditi crnu tminu, da u ovom divnom hramu, u prirodi nedohitnoj, svjetlo božje žarko plamti!“

Tako piše, tako sudi i misli o važnosti, u uzvišenosti zvanja učiteljskoga hrvatski pjesnik Iv. Zahar.

Glasoviti Cicero reče: „Najveća i najplemenitija služba, koju čovjek svojoj domovini učiniti može, jest, ako se uzgoju mladeži posveti.“

Aleksander Veliki govoraše često: „Više ljubavi i štovanja dužan sam svome učitelju Aristotelu, nego svomu ocu Filipu.“ „Ocu“ reče „imam zahvaliti, da živim, a Aristotelu da pametno živim.“

Mnogimi bi mogao jošte primjeri iz davne davnine i zlatnim viećima iz sadašnjosti orisati naš zadatak, no dosta budi i ovo rečeno. Već iz rečenoga lasno se može razabrati, da je od pamtievieka, a i danas zvanju našem pripoznata plemenitost, važnost i vzvišenost. Nu plemenitost, važnost, uzvišenost zvanja učiteljskoga iziskuje od učitelja, da bude podpune duševne i tjelesne železne snage, jer rad njegov je naporan i tegotan, a i ubitačan po zdravlje. Pa neka bude i ubitačan, tegotan i naporan, to sve dalo bi se jošte podnositi, jer da se radi, to je sudjeno svim: „To je sudjeno dobru, to je sudjeno zlu, to je sudjeno stvoru, što ga neima.“ Sviestan se zato učitelj teškog rada, teškog bremena zvanja svoga ne plaši, pače ono bi mu bilo sladko i lahko i pri poslu bi ga vidio uvijek vesela lica, vedrih misli, čista srca, puna dobrih namjera, puna poezije, da ga u prvom redu bieda ne mori. Idimo dalje! Da ne zna, ne čuje i ne vidi, kako se uzvišenomu njegovu zvanju podrugivaju i nemilice svakom zgodom ruglu izvrgavaju; kako strast, zloba sa svih strana na uj navaljuje; kako iz pokvarenog i podivljalog srca svakojake klevete, potvore, muke i nevolje na uj bacaju. Kad nebi znao, da nema nikoga, tko bi se za uj zanimao i zauzimao, da mu se bieda ublaži; kad nebi znao, da nikoga nema, tko bi ga branio i štitio od nepravde, jada, tuge i čemera.

Za svaki ovdje po svom značenju bolni izraz, imam sto i sto primjera i jamčim, da se za nijednoga nisam porekao. Krvave so rane zadaju učiteljem Istre, uslied kojih učiteljstvo prolazi teške dane, a još teže jade i nevolje. Naš život nije hram veselja, jer često moramo slaviti crne dane; nad nama se riedko vedri nebo, jer nam je život zavit u gustu noćnu tminu. Ne možemo mirno spavati, ne možemo sladko jesti ni one suhe korice hleba.

Živa, sveobća želja bila je slavnog upravnog odbora, da se pri današnjoj glavnoj skupštini drži kakav referat u hrvatskom jeziku i na molbu, poticaj njegov, a ne iz vlastite iniciative, ja sam se toj živoj želji radostno odazvao, te izabrao naslovni predmet.

Pri glavnoj skupštini „Zaveze“ v Novom mjestu, proučavao sam, u Opatiji i Celju sam se veselio, radovao, nasladljivo i uživo, a evo ovdje zapala me častna zadaća, da igram ulogu Petra od Amiena. Evo me do izviestiteljeve stolice, da Vam podam zanimivih sličica iz kaleidoskopa učiteljskog života. Da vam pričam o markatnih, pikatnih doživljajih, da vam pripovjedam zgodice i nezgodice istarskog putnika. Medju inim, da istresem punu šaku jeremijada, a tada da si gospodo sami stvorite poklik, koji jamačno neće glasiti: „Hrvatsko-slovenski učitelji Istre, najsretniji su ljudi!“

Poznato je, da se ne rado sluša čovjeka, koji jadi kuje rad bolesti, nesreće ili bilo čega drugoga i u takim prilikama najradje bismo govor obratili na koju drugu stvar. Ta bojazan obuzimlje i mene u ovaj čas, zato prije nego li predjem na samu stvar, molim vas slavna gospodo, gospodje i mila braćo, da me izvolite uztrpljivo slušati. Dobri prijatelji, — a mojim prijateljima, ja vas tu sve držim, — rado slušaju pripovjedanje prijateljevih jada, znajući, da kad im on svoje srce odkrije, kad im se iztuži, naplače i izjada, da mu srcu odlane. Još jednu samo malu, malu molbu upravljam na slavnu gospodu, a ta je, da me gospoda izvole izvinuti, ako ovo izviešće ne bude onakovo, kakovo bi moralo da bude.

Teško je čovjeku pri srcu, ako je primoran reći: trudim se i ubijam, sve svoje sile posvećujem narodu i državi, a nemam toliko, da bi mogao primjereno živjeti, no moram trpiti glad i žedju.

Na koncu smo 19. vieka, vieka ne borbe na šake, na buzdovane i šestopere zlatne, no u vieku najživlje borbe za sveobćim napredkom, za prosvjetom. Pa gle ironije! Učiteljstvo, koje je u prvom redu pozvano, da širi napredak i prosvjetu, ono nije u tom vieku, no u vieku najživlje borbe za obstanak. Poput hrabrih Spartanaca kod Termopilah, najživlji mu je boj biti za „kruh naš vsakdanji“. Zaokružimo li okom Istrom od zapada do iztoka, od sjevera put juga, taj se boj širom Istre očajno bije.

U njekom mjestancu Istre sastalo se malo družtvanje, da proslavi nekakav god. Zdravice se redom redale, pa došao red i na učiteljstvo. Jedan izmedju gospode vrlo liepo nazdravio, kako reče „tomu požrtvovnomu stališu“. Kad je došao do rieči: „Neka živi“ tuj prisutni učitelj pretrgnu govornika i reče: „od česa molim?“

Prikladnijeg primjera, vjernije slike, liepše ilustracije (ilustrovane novine nek se skriju) rečenomu, ne mogu vam podati, nego da ovdje izvorno, doslovno citiram, navedem i pročitam nekoliko odlomaka iz molbe, koju je hrvatsko-slovensko učiteljstvo kotara Volosko godine 1894. podastrlo na istarski sabor.

„Ne može li učitelj svim tim potrebam doskočiti, tada on postaje jadan sirotan, velja nevolja,

mučenik živi, vriedan svačijeg sažaljenja kukavno se hraneći, nekušajući vina van možda o velikih godovih, on tjelesno sve više slabi, govori sve tiše i mlačnije, od vječnoga naprezanja gubi osobito živčanu silu, postaje nervozan i podražljiv, on se muči i kini, savladjuje se koliko konačno može, ali napokon on se očuti shrvanim i nemoćnim, da vlada prenatrpanom svojom školom, da vrši svoje teške dužnosti. Izšao bi medju ljude, ali u svojem kukavnom odielu stid ga je i pred zadnjim nadničarom; treba duševne okrepe medju izobraženim društvom, ali on nema za potroške, koji su spojeni s takovim drugovanjem. Krene svojoj kući, a tu ga muči pogled gladne djece; i kad pomisli, da toj biednoj djeci ne može ništa ostaviti i da ju ne može bar nekoliko pristojno odgojiti, onda taj jadni učitelj ne može, nego da gorko proplače nad svojom sudbinom, da se poda očaju, i u grozničavoju unutarujoj borbi i trzavici dočeka neumitnu sušicu, tu povlaštenu učiteljsku bolest, koja ga konačno rieši težkih životnih muka. Nepodlegne li u tom smislu, podleći mora sigurno moralno, jer nevolja krši često i najčvršće značaje, pa takav učitelj neće više biti što bi inače bio i što mora da bude — najme uzoran i exemplaran čovjek.

U današnjih ekonomičkih i socialnih okolnostih u Istri, ni najveća učiteljska plaća nezadostuje za dostojan život; a što da bude sa onimi učitelji — a tih je najviše — koji su odsudjeni, da životare sa ciglih 400 for. godišnjih? Što sa podučitelji, koji nimaju ni forinte na dan? — Kako će oni sa tom plaćom uzdržati sebe i obitelj, dok i slednji nadničar imade uz hranu još skoro forint na dan, ili bez hrane for. 1.50 do 2 forinta? Ova sama okolnost svjedoči najbolje, da se ni čovjek najograničenijih potreba sa manjim dnevnim zaslužkom ne može u Istri uzdržati. Kako da se pak vzdrži učitelj, koji ima mnogo više potreba, sa puno manjom plaćom?

Većina učitelja u Istri nalazi se u biedi i oskudici. Domaći pridjelci su u Istri skupi, jer je Istra zemlja siromašna; skupe su i unesene tvarine radi prevoznih troškova. A od kada su ukinute slobodne luke Trsta i Rieke, skupoća je znatno i oćutljivo porasla. Potrebe družtvenog života danomice rastu. Teško se žive — to je obći uzvik. A šta da nereče istom pučki učitelj? — Mladić svrši učiteljište i sa zanosom stupa u svoju težku službu, stupa kano usrećitelj puka, kano apoštol prosvjete, uljudbe, morala, napredka — stupa kano nositelj najsvetijih ideja, a ne može se pohvaliti ni tolikom plaćom, koliko je ima jedan financijalni stražar, koji bez ikakvih predhodnih nauka obavlja službu najprostiju. Kojim li duševnim poletom će obavljati taj mladić svoju svetu misiju, ako se do mala bude vidio u biedi i nevolji? Imao bi plaćati dugove, što ih je napravio, da se može izškolati, a čime? Htio bi da započme vlastitu ekonomiju, mora nabaviti posoblja, kuhinjskih stvari i. t. d. a čime? Mora štediti, da podje položiti izpite, mora štediti, da plati težku taksu, kad bude imenovan definitivnim, a od kuda sve to, ako mu mjesečna plaća nedostaje ni za najškrtijju svakidašnju eksistenciju? Postane li pako učitelj ocem obitelji, nevolji nikada kraja. Gorak, u istinu gorak i pun tuge je pogled pučkoga učitelja na vlastitu svoju djecu. Da žalostno je naše stanje, mi se dižemo izmoreni i čemerno pitamo pred licem prosvjetljene Europe: je li dostojno da čovjek, koji se kroz sav život žrtvuje za uljudbu i napredak, koji svim i svakomu pomaže do ljepšega života i bolje sreće, koji podučava i uzgaja sinove i hćeri svih stališa — da

taj čovjek mora gledati svoju djecu neoskrbljenu, da joj ne može dati odgoj i egzistenciju svome stališu pristojnu?

Istarsko učiteljstvo je dugo šutilo, da više nemože; i jer je dugo šutilo, njegov je vapaj sada tako bolan. Mi, pučki učitelji i učiteljice Istre, tražimo pomoći; tražimo je, jer želimo, da bez naprezanja i stradanja sdušno i plodonosno uzmognemo vršiti naše teške dužnosti; tražimo je, jer nam ju jamči onaj isti državni zakon, koji nam i dužnosti nalaže. U današnjem materialnom stanju mi smo nemoćni; naša bieda nas ubija; naše siromaštvo podkapa nam ugled i upliv; učiteljska plaća nam ni iz daleka nedostaje, moramo da si i drugom radujom što prislužimo, ako nećemo da, u potpunom i pravom smislu rieči, glad trpimo, a to nas još više oslabljuje. Oslabljuje nas i gorka pomisao, da ćemo našu tešku službu imati obavljati u svem najmanje 42 godine. Mi svaki mjesec ostavljamo od kukavne naše plaće 2% u mirovinsku zakladu, ali ako se obazremo na umorni naš rad i nedostatni naš svagdanji kruh, onda moramo bolnim srcem izpoviediti, da se u istinu vrlo malo nadamo, da ćemo tu službu i toli mučno i krvavo zasluženu mirovinu dočekati!!

U svojoj molbi tražili smo, da bude najniža plaća usposobljenog učitelja III. reda 500 for., II. 550 i I. 600, a učitelji bez usposobljenja da budu plaćeni sa 400 for.; da se dade učiteljicam kano osobam bez svoje obitelji 80% od učiteljske plaće — da me nebi ovdje prisutne gospodje i gospodjice koleginjice slabo razumjele, moram ponoviti, da tako se molilo u molbi na pokrajinski sabor god. 1894. Nadalje, da se upriliči odmjerivanje plaće po službi, a nipošto po mjestu; da se obali služba učiteljska sa 40 na 35 god.; da se učitelji i učiteljice, koje bijahu usposobljene prije konkordata izjednače s onima, koje bijahu kasnije usposobljene; da se pokrajina pobrine štípendijama za uzgoj učiteljske djece, jer se ne zna, kada nadari sreća učitelja sa obilatim obitelji (jedina sreća), kako će tu djecu odgojiti, pošto je njegova plaća tolika, da jedva preživiti može i napokon, da se naslov „podučitelj“ i „podučiteljica“ ukine.

Ostavimo se na čas kod ovog najposljednjeg.

Dok su kod vojničkoga stališa posvema opravdane razne sarže, a i gdje god drugdje, to in u učiteljskom stališu, po gotovo mjesta nema, a ponajpače naziv „podučitelj“, „podučiteljica.“ Čovjek, primitivnih pojmova o učiteljstvu, a takovih žalibože ima vrlo mnogo, odmah će pomisliti, u toj su valjda kategoriji oni, koji su praznije glave — dočim je glavno to, da su praznije kese. Znam mi je slučaj, gdje su se ljudi vrlo uzvrpoljili na podučitelja, kojino zasjeo mjesto privremenog nadučitelj, a još većmo, kad su doznali da isti i kompetira na to mjesto.

Bilo nadučitelj (-ica), učitelj (-ica), podučitelj (-ica), svi ti imaju da jedne nauke svrše, da jednu te istu ledinu kopaju, pa mi se naziv „pod“ i „nad“ vrlo smiešnim čini, a ovaj prvi i vrlo neopravdan s razloga, što taj „pod“ donosi i manju godišnju plaću i manji petgodišnji doplatak, 15% plaće (52 for. 50 novč. odnosno — — —). Najneopravdanije pako jest to, što sin se i kasnije taj doplatk računava, ako prestupo u službu učitelja (-ice) — dočim učitelj (-ica), ako postane podučitelj (-ica) vuče doplatk učitelja (-ice). Doplatk se odmjeruje u onom stupnju u kojem se ga počelo služiti. Niti je prvo, niti drugo, niti treće opravdano i pravedno, a ponajpače 15% doplatk s razloga, što se opet u nijednoj višoj kategoriji

ne uzima u obzir plaća, no svi imaju doplatka godišnjih 60 forinti.

Nu kad sam već kod petgodišnjeg doplatka, to ne mogu mimoići, a da ovdje ne spomenem, da je sasna neopravdan zahtjev, da učitelj, da dobije zadnji doplatk mora služiti svih 5 godina. Žasto mu se to nebi računalo po godinama?

Vidite li Vi gospodo u ovih naših zahtjevih kakvu pretjeranost? Držim da ne. Nu ipak jednom članu pokrajinskog odbora sa 2500 forinti godišnje plaće, prohtjelo se, da učiteljstvo ismjeha. Doista vriedno bi da se njegov govor na vječnu uspomenu postavi u okvir i objesi na najvidjenije mjesto u školi. Nesmisao tog glasovitog govora neću Vam ovdje nabrajati, no mesto toga spomenut ću Vam, da se na njegove šuplje dokaze može vrlo liepo odgovoriti sliedećom pripovjedkom.

„Nesreća je snašla i genijalnoga Nasradina. Pao je s krova. Brže bolje pozvali liečnika, koji mu stav koješta nabrajati, a moj ti ga liepi Nasradin sluša, sluša i napokon upita: — Ma gospodine jesi li ti kada s krova pao? Nisam odgovori lječnik. — Ajme meni, kako ćeš ti onda mene izliečiti, kada nisi nikad sa, krova pao — jaukao slomljeni Nasradin.“

Da strahote rata može pojmiti samo onaj, koji je ratovao priznati ćete, nu isto tako znam da ćete priznati, da tešku životnu borbu pozna samo onaj, koji se bori u životu, a ne onaj, koji plovi u razkoši, koji sjeda za bogatu sofru, na kojoj se puši mastna pečenka i koji se odmara na svilenim dušecima Ili, da se izrazim rečenicom: „Sit gladnu ne vjeruje.“

Vi gospodo, koji s nama imate i danas da dielite istu sudbinn, tu mislim gospodu iz Gorice, znam, da našu bol u slomljenoj duši našoj vidite, dočim gospoda iz Štajerske i ove pokrajine znam da s nama ćete, jer je isti težki kamen nevolje i nužde nemilo pritiskao i njihove grudi, dok se nije teda negda bar djelomično njihov glas uslišao.

Preko molbe dalmatinskih učitelja tiše, tiše, prešlo se na dnevni red, piše „Zora“ učionički časopis od god. 1888. Pa nastavlja:

„Sudeći po zveci, koja, zalud, prodire i kroz posazene zidove, bilo je tu svakojakijeg glasova, i tankijeg i debelijeg. Soprani su i tenori svojijem acutima djelovali na prostodušnost onijeh, koje vjeruju u nevolje učiteljskoga života, nastojeći nježnijem melodijama, da ih smiluju na nevolje, preobterećena naroda. Kontralti i baritoni prigovarali jedni drugima u bučnijem duettima, ovi: učiteljsko dobrostanje, oni: učiteljsku nedostojnost, a profondi pratili onu malo pitomu muziku dubokijem „— pô milijuna“. — Napokon se složili svi u veliki finale: „— na dnevni red —“; i tako je predstavka pučkijeg učitelja podlegla.“

Mi smo već unapred znali, što će se s našom molbom dogoditi, i ni pô muke nebi bilo, da ju je stignula sudbina, koja i dalmatinsku; da su gospoda od većine barma rekla: „Vi gospodo učitelji imate pravo, da pitate poboljšanje svoga položaja, ali pokrajina nema novaca, ali nam se naprosto rugati i ismjehavati, to prekoračuje svaku mjeru. Naš glas o povećanju i urednjenju plaća, bio je kako ste malo prije čuli bolan i zdvojan, ali sasvim tim, ni malo se dojmio nije onih, koji bi nam mogli pomoći, samo kad bi htjeli. Nisu htjeli, jer ne ćete, jer ne vide t. j. neće da vide, našu staru i tešku ranu, koja treba i brza i kriečka lieka, jer jedna vaja već je k

zemlji popadala. Oni, kojim je naša sudbina u rukah nemaju smilovanja. A što je jadna vaja kriva? Kriva je što je živa!

U ped. časopisu „Hrvatski učitelj“ u članku „Odziv reviziji zakona za pučke škole“, ovako pisano stoji:

„Dobio gospodar gosta i pogostio ga. Nalievajuć mu vina u čašu, ostavio mu dovolj praznu, nalievajuć sam sebi, nakopio ju vrškom, rekavši si svakiput: oho! Dosadilo gostu, videć kako gospodar uživa punu čašicu sladke, ukusne kaplicei a on jedva nešto preko polovice svoje čaše, poviče: — Dederte, dragi prijatelju i meni reci jedared: oho!“

Pričica ova liepo se daje prenieti i na učiteljstvo Istre, pa i ono dovikuje: „Dederte i nam jedared oho!“ Rad naš zaslužuje toga uvaženja, takova smilovanja.

Pripovieda se, da je Cesara, najvećeg Rimljanina zadobivši od urotnika 23 smrtne rane, najviše zabolilo, kad medju urotnici opazi i ljubimca svoga Bruta, i da mu zadnji zdvojni poklik bijaše: — „Zar i ti sinko moj (Bruto)!“

Učiteljstvo Istre, ne otima se samo o tu mrvicu, koricu suha kruha, no ono ima da podnosi jošte sto i sto drugih neprilika, koje mu izvan materialnog biednog žtanja život ogorčavaju i poput oštra noža ranjuju mu i dušu i srce. Nu sve ga to toliko ne boli, koliko ga boli to, što bi morao baš ko Cesar zdvojno da poklikne. Jest, sličan se klik krije u duši i u srcu hrvatsko-slovenskog učiteljstva Istre, nu al još jest uješto, što ga za sadu ušutkava, da nepoklikne.

„Neka, neka, samo dalje
Nek se puni gorka čaša,
Ali — — — — —“

Prelazeć najvećim prezirom i ogorčenošću preko svih blatnih, neosnovanih, bezrazložnih i strastvenih kleveta i podtvora, podjarivane strašću i zlobom, pitam: „— Može li se hrvatsko-slovensko učiteljstvo Istre, uz opisan položaj pohvaliti; može li veselim srcem zasukati rukave i latiti se plemenita posla? Doista ne. Hoćeš, nećeš, već sada uzkliknuti moram: šarovit je ovaj sviet, šarovitiji je čovječji život, a najšarovitiji život i udes učiteljski! U koliko nisam do sada, nastojati ću to od sada, da živimi primjeri podkriepim.

„Istina je, grdne su nam brige
zadavale te proklete knjige;“

pjeva pjesnik, nu za cielo mnogi će od vas imati iz liepe mladenačke dobe, po koju sladku uspomenu sahranjenu u srcu. Mnogi će vas se sjećati, kako mu je srcu odlanulo, kad je nauke svršio i primio sviedočbu zrielosti. Sjećati će se, kako je pun radosti i veselja zapustio učiteljište i pohrlio u naručaj milom ocu, sladkoj majčici, bratu i sestrici. Dvomjesečne praznike svaki je nas više manje sproveo u plaudovanju, radovanju i pun mladenačkog poleta i uzhita napisao molbu za koje učiteljsko mjesto. Kad je imenovanje usliedio, mlado srce, znam, da je silno kmalo i raju se života nadalo.

Sjećam se — a tko bi zaboravio? — kako sam se pun zlatnih sanja podao na opriedeljeno mi učiteljsko mjesto, al već prvi dan, zlatne se sanje razplinule u zdvojnost, očajnost, turobnost, snuženost u srditost. To se mjesto nalazilo u srednjoj Istri. Pošto sjelo občine bilo u drugom mjestu, uz put išao sam najprije predstaviti se tadašnjemu občinskomu glavaru. Na moj hrvatski govor, kojim sam mu se predstavio, a da me nije niti pogledao

odpovrne: „Non capisco!“ Na to ja njemu: „Nanche mi!“ pa izadjem iz ureda. Prvi čin.

Za mjestnog župnika, koji budi mimogred spomenuto, bio je momu stricu svećeniku prijatelj i honškolarac imao sam od njega preporučeno pismo. Kad mu predam pismo, udostojio se ipak jednim me pogledom izmjeriti od glave do pete, a kad ga pročitao, pokaže mi takorekuć prstom vrata i odpravi me iz kuće. Drugi čin.

Ova dva čina nisu me jošte ni malo smeha, jer tomu sam se i nadao, nu ipak ne u tolikoj mjeri.

Moglo je biti 9¹/₂ sata u jutro, i to u nedjelju, a nigdje živoj duši ljudskoj traga ni glasa, ko da je cielo selo bilo uljubljano u sladak san.

Stao sam promišljati, kako sam jedino iz osobite ljubavi prema milom narodu zamolio to mjesto, a njemu, akoprem je znao da sam tuj, za mene je ko za lanjski snieg; dapače ne bez razloga, pomislio sam, da naućkan štogod tajna snuje. Ta mi misao zaokupila cielo biće i tom jedinom mišlju unidjem u školsku zgradu, koju mi otvori služkinja, što li, župnikova.

Na školskoj zgradi u školskoj sobi nadjem prozore polupane, klupe, stol i ostalo posoblje porazbacano, ko da su divlji Huci, Avari il Turci tuj plačkali; po podu bilo cieli voz smieća i smrada.

Koga da se to ne dojmi? Zgrozim se, a iz grudi vine mi se duboki uzdah i niz lice kane debela suza; prva suza žalosti.

Mesto reći: „Tuj ću živjeti i koristiti, tu djelovati, stvarati i ostati,“ potišten, srcem punim tuge i žalosti odputim se ravno na željezničku postaju i prvim vlakom odjurim u Pazin, da se potužim kotarskomu glavaru i da ga zamolim, da mi podieli drugo mjesto.

Drugi dan u jutro ravno me k njemu. Hoću, da mu se potužim i pripovjedim, nu on mi odmah upadne u riec i reče, dakako ujemački: „Vidim, da sam vam pametujom izdao dekret za Hringu, jer vi ste imenovan za Čepić; ako želite, ja in vam odinah izdati dekret.“ Treći čin. Tablo!

Zašto se moj dekret preko noći promienio, zašto me načelnik, župnik, a i puk onako dočekao, tomu ne treba dokazivanja. Jedno je čim si i danas razbijam glavu, i često se pitam? Kojom sam srećom, Bože dragi, izbjegao, a da se nije sav onaj smrad, kamenje ono, kojim nedužne prozore polupali, sasuo za menom, kad sam nizbodice iz mjesta izlazio?

E to vam gospodo draga malone sličice iz vlastitog izkustva, iz prvog dana mi učiteljskog života.

Kud i kamo mora, kako već prije spomenuh, teške dane prolaziti, a još teže jade podnošati, kako mora mnogu gorku progutati i svakojaka proganstva podnašati učitelj onkraj dnevne Učke gore, kroz cielo vrieme njegove službe u obćinah, koje su u talijanskih rukah, u poitalijanćenih gniedzih, možete si lasno stvoriti pojam, bez da vam ja ovdje napose nabrajam; lasno i sami prosuditi, kako mu se svakojake klipove pod noge baca; lasno storiti sliku učitelja u zabitnom mjestu.

Srećan sam, da je ovo moje izviešće već do sada preobširno i da mnogo toga imam jošte, da navedem, pa da u dalnjih mojih navodih moram biti čim kraći i obćenitiji, nu da toga nije (da nemam primjera iz mog vlastitog izkustva), bio bi kad bih i htjeo kojigod primjer navesti upravo u velikoj neprilici. Negodovanjem moram spomenuti, da mi se od toliko njih na koje se širom Istre obratih, da mi u kratko opišu svoje doživljaje, da mi u

kratko izraze svoje želje, jednom riečju nitko odazvao nije. Žalostno, al istinito. Nepresahlog, zanimivog vriela mogao bi bio posakupiti, nu reč bi, bez zamjere budi rečeno, da je učiteljstvo možda preobterečeno poslom ili „prekomodno“. Sad me opet pri stvari.

Sviet je zloban i nenavidan i bojim se, da će sa budi koje strane tkogod na mene graknuti i doviknuti: „Ti učitelji samo se tuže i traže“. Jest, tužimo se, jer nam nijedobro, a to sam mislim već dovoljno dokazao; a sada ćemo tražiti, jer nemamo što bi nam išlo.

Tražimo, pače zahtjevamo u prvom redu dvomjesečne školske praznike-počitnice. Al čovječe božji § 8. ministerialne naredbe od 20. kolovoza 1878. odlučuje, da školska godina na pučkoj školi traje 46 tjedana, 2 tjedna više, nego li na srednjim i gradjanskim školama.

Držim, da će svaki pripoznaći, a kako i nebi, kad je izkustvom stoleća potvrđeno, da u zdravu tielu, zdrava je duša, i da prvi uvjet zdravlju tjelesnomu i duševnomu je iza težka rada mir, počitak.

Spomenuti zemaljski odbornik, u vrlo je ružičastim bojama opisao naš položaj, no mi ponajbolje znamo, kojim nam se je mučiti i truditi u prenatrpanih, malenih, zagušljivih, s higijeničkog najprimitivnijeg gledišta neshodnih školskih zgrada, kako se nam i djeci duh i tielo ubija; kako gubimo svoje zdravlje i prikraćujemo svoj dragocieni život.

„Bez zdravlja nema bogatstva“, narodna je rieč, dakle uz poboljšanje plaće, nužno je, da se odlučujući faktori zauzmu, da nam se počitnice produlje, kad već to imaju srednje i gradjanske škole — kad imaju na Rieci u Hrvatskoj i u ujekojim drugim državama. Neznosna godišnja vrućina, a i godišnja poljska zadnja, koja se u stanovitim mjesecima obavlja, te roditelji djem silno kod kuće trebaju, bi zahtjevala, da ona dva tjedna ne bude škole.

Zavirimo malko u školske zakone, odmah će nam u oči pasti, da pučko učiteljstvo imade mnogo, dapače previše predpostavljenih oblastih. U prvom redu tri vieća, poimene: c. kr. zemaljsko školsko vieće c. kr. kotarsko školsko vieće i mjestno školsko vieće. Članovi svih tih vieća, među koje brojim c. kr. zemaljskog i c. kr. kotarskog školskog nadzornika, imaju pravo nadzirati i kritizirati učitelja, na više razrednim školama i ravnajući učitelj. K' tomu dolaze kod imenovanja jednog učitelja na red občinsko zastupstvo i pokrajinski odbor. Ne pripada li učitelj vladajućoj stranci občinskog zastupstva, eno ga prvoga, gdje ustaje proti njemu. A što da rečem o postupku zemaljskog odbora? O tomu reći ću svoju nješto kasnije.

Pomislite sada, koliko imade tu osoba, koje imaju ne samo paziti na glegovu djelatnost, nego proti kolikim mora da ima obzira. Željati bi bilo, da se ponajprije učiteljstvo po mogućnosti čim prije i čim više oslobodi od toli raznovrstnih upliva, to će se pako dogoditi, ako se pučka škola podržavi; sržim da to svi tu odobravate i priznavate. Jedva tad će moći učiteljstvo uspješnije djelovati i bolje se svojoj uzvišenoj zadaći posvetiti, jer će biti neodvisnije slobodnije. Tada lje nećemo doživiti, što danas doživismo, naime, da se dopusti, da se nalaže, da se učiteljstvo izazivlje, da se vriedja na najbezobrazniji način.

Dosudi li sudba mladiću, kad svrši učiteljske nauke, da dodje na bolje, na pogodnije mjesto, nego li je meni bila dosudila, druge mu ozbiljne misli stanu pomučivati

vedrinu njegova lića. Pro primo: prodje jedan, dva, tri mjeseca, da ne dobije plaće; trči okolo, obijaj pragove, moli, preporučuj se, pa kad napokon i dodje za prvi mjesec odbija mu se, ako nije slučajno prvog mjeseca počeo podučavati. Znan mi je slučaj, jer se na mojoj školi dogodio gdje sad službujem, da brat i sestra za cio mjesec nisu dobili novčića plaće ni nagrade ikakve, akoprem su molili, jer mjesto na prvog počeli poučavati na drugog; na prvi nisu ni mogli jer je slučajno bila nedelja. Stanoviti krugove misle, da učiteljstvo lahko o milosti božjoj i o čistom, frižkom zraku i cio jedan mjesec živjeti može.

(Dalje prih.)

Zaveza slovenskih učiteljskih društav.

I.

Slavnostni dnevi so minili, in z veselo dušo se jih spominjamo. Dosegli smo lepe, častne, velikanske uspehe. Slovensko učiteljstvo sme biti ponosno na svoje delo, na svojo stanovsko zavednost. Nikdar še ni nastopilo v tako impozantnem številu, nikdar še ni tako imponovalo slovenskemu svetu kakor baš v teh prekrasnih dneh. Morališki uspeh je tolik, da je obudil v najzaspnejšem, najnebriznejšem srcu simpatije in spoštovanje do slovenskega učiteljstva, do njegovega delovanja in stremljenja.

Polagoma, ko se nam nekoliko pomiri kri in urede živci, bomo podali cenjenim čitateljem natančno poročilo o vsem in vsakem. Z radostjo moremo precej tu konstatovati, da se nas je ves čas domače časopisje prav simpatično spominjalo in vso hvalo moramo izreči vestnim gosp. poročevavcem, poimence g. M. Malovrhu in g. prof. A. Funtku.

Še celo pred početkom slavnosti so pisali naši časopisi o nje pomenu. „Slovenski Narod“ je priobčil pod črto pozdravno pesem, ki jo je zapel naš T. Doksov, nad črto pa članek. Ne bi radi, da bi to oboje zapalo pozabljivosti, zatorej si dovoljujemo, te dve stvari tu ponatisniti.

Pozdrav

učiteljem, slavečim na X. skupščini „Zaveze“ petdesetletnico vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.

Sloga pravo moč rodi;
Vse nam bo lahko storiti,
Ako združimo moči.
Cesarska pesem.

Razvnetja glas v Ljubljani pôlje beli ...
Očij uprtih v njo je željnih sto ...
Od vseh strani so sini prihiteli,
Da slavlje v nji obhajajo krasno,
Da praznik proslavé častit, slovesen,
Ki ta ga poveličaj skromna pesen.

Razplamenjèn v Slovenije središče
Čil národa slovenskega spe cvet,
V Slovenije središče — ob ognjišče
Se rodoljubja — vnet prihaja gret.
Najboljši doma sini, smelo rečem,
Ki z uma se borijo svetlim mečem.

Pred sabo zrem jih, in v radósti plava
Kipeče in navdušeno srcé,

Saj njim kot nam je skrbna mati Slava,
Vsem zanjo naša srca plamené,
Glej, môž je vrlih raznobojen venec:
S Hrvatom, Čehom druží se Slovenec.

Prišli so vneti god obhajati dvojen:
Cesarja, delo svojih rok slaviti,
Svobodna duša klic je njihov bojén,
Omika jim neprodrljiv je ščit,
Prosvete luč po širni domovini
Prižgali so nam v dúševni temini.

Ta luč po domu vsem je zagorela,
Vzdramila nas iz smrtnega je snu,
Zató kipé Vam, bodejo kipela
Nam srca, Vi, dobrotniki rodú,
Saj dni ste lepše spet nam priborili,
Očini ohranili ste nas mili.

V korist domovju in v ponos mu Vi ste,
Saj vodite ga na dúševni boj,
Propovedniki Vi prosvete čiste
Še kot doslej vodíte narod svoj!
Buditelj rodu svojemu – voditelj
Zavedni bodi vsekdar mu učitelj!

Duh v davno že odbegle čase plove:
Slovenski rod je živel brez pravic,
A iz dúševne smrti v lepše dneve
Pozivljaj ga mogočni Vaš je klic.
Čast Vam, da žijemo še med narodi,
Ki klicali ste k dušni nas svobodi!

Poslojpe velikansko ste prosvete
Zgradili na domačih naših tleh.
Omike in svobode vrle čete,
Naj spremlja Višnji Vas na vseh potéh!
Borivci ste za doma čast in slavo
Boreči pod napredka se zastavo.

Zato Ljubljana vsa se že pripravlja,
Da prihod Vaš dostojno proslavi,
Iz duše dna presrčno Vas pozdravlja
Vse, kar v okrilje nje Vas prihiti.
Polèg zastave plapolá zastava
V znak bratskega, iskrenega pozdrava.

Kdo ne bi se veselil tega dneva,
Ko praznik dvojen pridete slaviti!
Občutek sreče srca nam preveva,
Radosti žar je čez obraz razlit.
O, kar Vas je slovanske mile zemlje,
Ljubljana vse v ljubezni Vas objemlje.

V ljubezni Vas objemlje čisti, sveti,
Kot mati more ljubljénca samó.
Srcé drhti v nemirnem ji trepeti,
Da sprejme že v naročje Vas mehko.
Iz duše globočin pa vzklik ji plava:
Pozdravljeni v Ljubljani! Slava! Slava!

T. Doksov.

Članek pa slove:

Stan, ki hoče v sedanjih časih kaj
veljati in doseči, mora biti organizovan
in imeti politično moč.

„Učit. Tov.“ I. 1897, str. 172.

Jutri se bo začelo shajati učiteljstvo slovensko s
Kranjskega, Štajerskega, Koroškega in Primorskega v belo
Ljubljano k X. skupščini „Zaveze slovenskih učiteljskih
društev“, s katero bo slavilo 50letnico vladanja presvet-
lega cesarja Franca Jožefa I. in s katero bo ob enem
praznovalo desetletnico svojega obstanka. Slovenskemu
učiteljstvu se bodo pridružili odposlanci češkega in hrva-
škega učiteljstva, ki z velikim zanimanjem, s pravo kole-
gijalno pažnjo gleda in motri razvitek in napredek slo-
venskega učiteljstva.

In bela Ljubljana bo pozdravila v svoji sredi zastop-
nike in zastopnice 30 učiteljskih društev, ki štejejo skupaj
1979 členov, pozdravila bo mile češke in hrvaške goste.

Tudi mi, ki dobro poznamo pomen in važnost nar-
odnega ljudskega šolstva, ki cenimo vztrajno delovanje,
moč in vpliv slovenskega našega učiteljstva, mu kličemo
ob prihodu v našo Ljubljano prav srčne pozdrave. Češkemu
in hrvaškemu učiteljstvu pa, ki zavzema med svojim nar-
odom velevažno in odlično mesto, kličemo sedaj, ko jih
sprejemamo v svojo sredo: Dobro došli, bratje med brati!

Nobenega stanu začetek nima tako žalostne zgodo-
vine, kakor jo ima začetek učiteljskega stanu. Povsem
nezmožnim ljudem se je izročala v vzgojo naša mladina,
ki je čutila bolj kruto silo šibe in pesti, nego blagodejno.
poživljajočo moč knjige in peresa. Ne samo, da ni bilo
učiteljstvo najstarejše šole sámo vzgojeno, čutilo je tudi
samo pezo težkega jarma sužnosti in hlapčevanja. In
morebiti je v mnogih slučajih iztresel uborni šolski učenik
jezo, ki ga je grizla in pekla v duši, na tilnik in hrbet
nedolžnega vaškega paglavca.

Novi šolski zakon je dahnil ohlapnim žilam zane-
marjenega ljudskega šolstva zdravo in svežo kri, in kar
čez noč je zavela druga, poživljajoča sapa po naših
učilnicah.

Šibo je zapredla pajčevina, stroga kazen je stopila
v kot, a v ospredje se je popel versko-nravni moment,
ki je danes vladar našim ljudskim šolam. Naše učiteljstvo
je zadihalo prosteje, in v tem živem, prostem zraku ni
delo križem rok, temveč se je poprijelo resno in uspešno
dela v šoli in izven šole, se je začelo zavedati svojega
zvanja, je začelo uporabljati svojo moč med slovenskim
narodom in začelo je vplivati na njega dúševno vzgojo.
Budilo je med njim veselje do knjige, ljubezen do pesmi,
spoštovanje do nramnega življenja, navdušenje do domače
besede — dvignilo je tako naš slovenski narod na visoko
stopinjo izomike in inteligence, kar nam pričajo nebrojna
narodna društva po vseh slovenskih kronovinah, kar nam
najlepše izpričuje družba sv. Mohorja!

Vse pa, kar je doseglo do danes slovensko učitelj-
stvo zase in za naše šolstvo – to moramo priznati – je
doseglo samo ob sebi. In prav pravi „Učit. Tovariš“, ko
piše: „In za vse, kar imamo danes in s čimer se moramo
ponašati danes, za vse to moramo zahvaliti sami sebe.
Ves ugled, ki ga imamo med slovenskim svetom, ves
vpliv, ki ga imamo med svojim narodom, je delo naše,
je sad več kot polstoletnega boja, ne boja, ki bi ga smeli
primerjati z otroško igro, temveč resnega, težkega boja
za pravice, ki so umevne same ob sebi, a so nam jih
kratili samo zaradi temnih predsodkov in vzpričo one ža-

lostne naše preteklosti, ob kateri bi mislil enostranski opazovavec, da takisto lahko trpimo v bodočih dneh, kakor smo v preteklih časih! Vse upoštevanje in spoštovanje smo si priborili slovenski učitelji sami . . .“

In zato stoji danes slovensko učiteljstvo tako organizovano, kakor ni noben drugi stan, na polju narodne prosvete in deluje s čilimi, svežimi močmi k blaginji slovenskega ljudstva. To njegovo plemenito, plodonosno delovanje mu je dalo mnogo, mnogo pravih in odkritosrčnih prijateljev, ki mu od leta do leta izboljšujejo tudi njegovo materialno stanje, ki se pa vendar še ne more staviti v soglasje z vrednostjo in važnostjo delovanja našega učiteljstva!

Prepričani pa smo, da bo dobilo to delovanje s časoma popolnoma pravično plačilo, da se bo zlasti primorskemu učiteljstvu žalostno materialno stanje kaj kmalu izboljšalo.

Slovenski rodoljubi, ki imajo odločilno besedo v deželah, katerih učiteljstvo je združeno v „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“, bodo tako v bodoče kot so doslej kazali dejanski ljubezen do vrlega našega učiteljstva — saj si ne moremo misliti pravega rodoljuba, ki bi ne bil prijatelj slovenskega učiteljstva, ki bi ne bil zavzet za napredek in procvit slovenskega ljudskega šolstva!

In ko bo v teh dneh slovensko učiteljstvo, osrečeno in vzradoščeno ob prihodu čeških in hrvaških gostov, počeščeno s presrčnimi pozdravili bele slovenske Ljubljane, zbrano v resnem zboru in v veseli družbi, naj prostre Bog vsemogočno roko svojo in naj bogato usiplje svoj blagotvorni blagoslov nad njih sklepe in ukrepe, da bode imel dobiček od njih naš slovenski narod!

K sklepu pa kličemo vrlim borivcem narodne prosvete ter severnim in južnim bratom: Boga vas sprimi v lepi stolici slovenske zemlje!

* * *

Ljubljana je nadela ob tej priliki slavnostno krilo: z mnogih zasebnih hiš in z vseh mestnih poslopij so vihrale narodne, cesarske in mestne zastave, kar je imponovalo zlasti tujcem, bratom Čehom in Hrvatom.

Slavnost se je začela dne 31. pr. m. s slavnostnim sprejemom gostov, ki so se pripeljali ob 1/2 6. uri z brzovlakom. Kolodvor je bil natlačeno poln učiteljstva in drugega odličnega občinstva. Ko so iztopili došli gosti, Čehi in Hrvati ter slovenske učiteljice in učitelji, jih je nagovoril predsednik ljubljanskega krajevnega odbora, g. Juraj Režek, nekako tako-le:

Slavna gospoda! Velecenjene gospice tovarišice in dragi gospodje tovariši! Mili nam gostje!

Iz raznih krajev lepe in mile nam slovenske domovine ste prihili danes v središče slovensko, v belo našo Ljubljano. Prišli ste v posvete, kako bi nam bilo mogoče še bolj povzdigniti narodno naše šolstvo, v posvete, kako braniti šoli in učiteljstvu v zakonu zajamčene pravice in kako izboljšati svoje gmotno stanje. Prišli pa ste tudi, da proslavimo oni veliki in redki dogodek v življenju premodrega vladarja, da proslavimo petdesetletnico vladanja Njegovega Veličanstva, presvetlega cesarja našega ter da pokažemo ob tej priliki, koliko je napredovalo slovensko učiteljstvo za vladanja tega predobrega in preskrbnega vladarja našega, da pokažemo, kaj premore dan-

danis slovensko učiteljstvo samo iz sebe, iz lastnih svojih moči.

Toda prišli niste sami. Ob vaših vrstah stoje dragi in mili nam gostje tovariši iz daljnje kraljevine češke in sosednje nam kraljevine hrvatske. Pozdravljeni, prav srčno pozdravljeni na slovenskih tleh, dragi bratje tovariši, vi, ki ste kot zastopniki žilavega, za pravice svoje neustraseno se borečega naroda češkega, in vi, mili bratje, iz bližnje nam kraljevine hrvaške, ki ste kot zastopniki junaškega svojega naroda prihili danes v našo sredo! Prišli ste, da s svojo prisotnostjo povzdignete naše slavlje ter se z nami veselite tudi Vi tega veselega dogodka; prišli ste, da v medsebojnem in prijateljskem občevanju spozna brat brata, pa da se skupno navdušujemo v ljubezni do narodnega šolstva svojega.

Bela naša Ljubljana, to duševno središče vseh Slovencev, pa se veseli vašega prihoda, mile sestre in dragi bratje, ter je razradoščena ob vašem prihodu okitila svoje lice. A posebno iskreno pa se veselimo vašega prihoda mi, ki smo se združili v posebni krajevni odbor, da bi vam pripravili vse, s čimer bi vam osladili in omilili bivanje vaše v svojem središču. S srčno željo, da bi užili te slavnostne dneve pri nas obilo najlepše zabave in veselja, da bi vaša posvetovanja in vaše delo imelo kolikor mogoče najboljši uspeh, s to iskreno željo v imenu krajevnega odbora ljubljanskega prav srčno pozdravljam premile nam goste s severa in z juga in vse vas, drage sestre in bratje, ki ste združeni v dični naši „Zavezi slovenskih in istrsko-hrvaških učiteljskih društev“. Vam vsem kličem iz dna svoje duše: Dobro došli v naši sredi! Na zdar!

Glasni Živio-klici so zaorili med navzočim občinstvom. Potem je izrekel zahvalo za slovesni sprejem predsednik „Zaveze“, g. nadučitelj L. Jelenc. V imenu Čehov se je zahvalil gospod Adolf Schustr, v imenu Hrvatov g. prof. Ivkanec. V elegantnih kočijah, ki jih je dalo na razpolaganje blagonaklonjeno ljubljansko meščanstvo, so se potem odpeljali gosti v „Narodni dom“, kjer so se jim odkazala stanovanja.

K častnemu večeru na vrtu „Narodnega doma“ se je zbralo toliko občinstva-učiteljstva in drugih odličnih dam in gospodov — da je bil zadnji prostorček zaseden. Ljubljanske gospice tovarišice so ljubeznivo in neutrudno stregle dragim gostom z vinom in pivom. Ob godbi in petju se je razvila prav domača, neprisiljena zabava. Srčno smo se pozdravljali Čehi, Hrvati in Slovenci, se bratili in bili dobre volje.

Na častnem večeru je deklamoval g. učitelj Andrej Rapè Ganglovo pesem „Pozdravljeni bodite!“ V imenu Hrvatov je govoril g. ravnatelj K. Matica, v imenu Slovencev g. E. Gangl.

Razšli smo se pozno v noč.

Ustavožnanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

N.

Državno denarstvo.

2. Proračuni.

Razun skupnega državnega proračuna ali budgeta (glej str. 50.) razločujemo še tri proračune in sicer: proračune za avstrijske dežele, za dežele ogerske krone, za Hrvatsko in Slavonijo.

Denarno stanje naše države je razmerno ugodno, ker imajo imenovani proračuni nekaj prebitka. Do zadnjih let so imele avstrijske in ogerske dežele v proračunih precej primankljeja ali deficita vsled vedno večjih stroškov, nastalih po zboljšanju in povečanju vojske in raznih drugih naprav. Odpravili so primankljej po večjem z izdatnim povišanjem davkov.

Dvorovina (Civilliste) našega cesarja znaša na leto 9,300.000 gld. To svoto plačujeta obe državni polovici po enakih delih. S tem denarjem plačujejo stroške za osebje cesarskih gradov in letovišč, c. kr. dvorne knjižnice, dvornih muzejev in drugih dvornih naprav. Iz dvorovine dobivajo tudi znatne podpore dvorna gledališča, in plačujejo dvorne funkcionarje. Tudi stroške za dvorne veselice, potovanja in pogoščevanje tujih vladarjev plačujejo iz te svote. Pri teh velikih stroških pač ni mogoče, da bi kaj prihranili. Znana pa je tudi velika radodarnost vladarjeva, ki daje vsako leto znatne svote v dobrodelne svrhe in posameznikom velike podpore, o katerih v javnosti ničesar ne izvemo.

Državni proračun avstrijskih dežel za leto 1898.

a) Stroški:

	gld.
1. Najvišji dvor	4,650.000
2. Kabinetna pisarna Nj. Veličanstva	78.864
3. Državni zbor	1,306.262
4. Državno sodišče	23.300
5. Ministerski svet	1,330.021
6. Prispevek k skupnim stroškom	122,656.440
7. Ministerstvo za notranje reči	26,623.441
8. " " deželno brambo	24,072.681
9. " " bogočastje in nauk	29,177.140
10. " " denarstvo	112,651.806
11. " " trgovino	49,445.049
12. " " železnice	96,525.500
13. " " poljedelstvo	18,585.231
14. " " pravosodje	28,065.087
15. Najvišji računski dvor	176.600
16. Pokojninski zaklad	22,898.800
17. Podpore in dotacije	6,449.505
18. Državni dolg	170,553.910
19. Uprava državnega dolga	650.190

Svota vseh stroškov . . 715,920.827

b) Dohodki.

	gld.
Ministerski svet	791.300
Ministerstvo za notranje reči	1,379.996
" " deželno brambo	408.679
" " bogočastje in nauk	6,851.733
" " denarstvo	518,889.842
" " trgovino	52,452.150
" " železnice	118,829.800
" " poljedelstvo	14,572.718
" " pravosodje	1,073.231
Pokojninski zaklad	1,311.297
Podpore in dotacije	6,449.505
Državni dolg	1,048.286
Uprava državnega dolga	10.850
Dohodki iz prodaje nepremičnega drž. posestva	170.000
Južna železnica plača svoj delni dolg	1,846.100

Svota vseh dohodkov . . 719,900.282

Iz proračuna torej razvidimo, da imajo avstrijske dežele za leto 1898:

Dohodkov	719,900.282 gld.
Stroškov	715,920.827 "
Prebitka	3,979.455 gld.

Državni proračun ogerskih dežel za leto 1896.

a) Dohodki.

	gld.
1. Neposredni davki	97,434.000
2. Zamudne obresti	1,336.000
3. Zaostali davki in iztirjatev	250.000
4. Posredni davki	176,639.756
5. Dohodki od lastnine in državnih naprav	62,796.248
6. Dohodki drugih ministerstev	124,188.096
7. Prehodni dohodki	10,420.398
Svota vseh dohodkov	473,064.398

b) Stroški.

	gld.
1. Najvišji dvor	4,650.000
2. Kabinetna pisarna Nj. Veličanstva	78.185
3. Državni zbor in delegacije	1,754 019
4. Upravno sodišče	40.335
5. Ministersko predsedništvo	398.610
6. Ministerstvo na Najvišjem dvoru	71.592
7. " za Hrvatsko in Slavonijo	42.840
8. " " notranje reči	15,870.734
9. " " deželno brambo	14,469.537
10. " " bogočastje in nauk	10,957.694
11. " " pravosodje	15,563.075
12. " " poljedelstvo	16,832.693
13. " " trgovino	91,002.116
14. " " denarstvo	78,619.990
15. Uprava Hrvatske in Slavonije	8,139.078
16. " Reke	38,150
17. Upokojnine	8,113.059
18. Oggerski državni dolg	91,259.838
19. Zemljiška odveza	10,280 585
20. Donesek k skupnim stroškom	27,306.034
21. Donesek k avstrijskemu državnemu dolgu	41,141.805
22. Državni računski dvor	145.249
23. Odkup desetine od vinogradov	53.000
24. Obrestni predujem železnicam	558.008
25. Prehodni stroški	9,447.219
26. Investicije	19,580.921
27. Izredni skupni stroški	6,628.307

Svota vseh stroškov . . 473,043.173

Iz tega proračuna torej razvidimo, da so imele ogerske dežele za leto 1896:

Dohodkov	473,064.398 gld.
Stroškov	473,043.173 "
Prebitka	21.225 gld.

Proračun Hrvatske in Slavonije za leto 1893.

a) Dohodki.

	gld.
1. Delež skupnih dohodkov	7,572.000
2. Oddelek za notranje reči	99.000
3. " " bogočastje in nauk	276.000
4. " " pravosodje	68.000
Svota	8,015.000

b) Stroški.

1. Deželni zbor	88.000
2. Ban in njega urad	36.000
3. Notranje reči	3,881.000
4. Bogočastje in nauk	1,468.000
5. Pravosodje	2,145.000

Svota 7,618.000

Hrvatska je torej imela l. 1893. prebitka 397 000 gld.

3. Državni dolg.

Ako državni dohodki ne zadostujejo v pokritje državnih stroškov, treba zmanjšati stroške, kar se pa le redkokedaj dogaja, ali pa povišati dohodke. Povišanje dohodkov pa v nemirnih in slabih časih ni vedno mogoče, država si torej izposojuje denar in zakoplje v dolgove, katere imenujemo državni dolg. Oblika državnega dolga je različna in se deli v posojilo, anuitete in državne papirje.

Posojilo je po svojem bistvu enako posojilnim pogodbam med zasebniki. Država namreč si izposojuje denar s pogojem, da obrestuje dolžno svoto in jo vrača o svojem času. Državna posojila so prav za prav predurjem na prihodnje dohodke ter razdeljujejo zlasti o vojnem času na prihodnje zarode breme, katerega ne morejo pokrivati v hudih časih z doneski državljanov. Pogoji za državna posojila so različni in kakor pri zasebnikih zelo odvisni od kreditne zmožnosti dotične države. Ima li država malo kredita, tedaj mora že pri sprejemu posojila plačevati provizije in večkrat dobiva od glavnega podvzetnika dotičnega posojila za 100 gld. glavnice menj kakor 100 gld. V časih pa jemlje država posojila, pri katerih ni moči odpovedati glavnice, ampak upniki dobivajo vsako leto določen dohodek ali rento.

Anuiteta je plačevanje dolga ali njega obrestovanje v letnih obrokih. Kakor zasebniki se poslužuje tudi večkrat država anuitet ter odplačuje nekatere dolgove v obrokih n. pr. v petdesetletnih obrokih.

Državni papirji pa so obrestonosna ali brezobrestna državna dolžna pisma, od katerih je ločiti papirnat denar. Sem prištevamo državne srečke in obligacije. A tudi papirnat denar je prav za prav dolžno pismo, ki nadomestuje kovinski denar in nima vrednosti po svoji tvarini ampak le kot dolžno pismo, katero dobé državljani kot upniki države. V naši državi je v 19. stoletju že dvakrat in sicer l. 1848. in 1859. nadvladal papirnat denar in doslej se še ni posrečilo zopet izključno uvesti kovinski denar.

Državni dolg naše države vedno narašča in se je pričel o priliki španske nasledstvene vojske s prisilnim posojilom leta 1703. V sedemletni vojski je država najela sedem posojil. Veliko so stale državo francoske vojske in trebalo je več novih posojil. Leta 1803. je narastel državni dolg na 792.7 milijonov gld., od katerega so plačevali 23.5 milij. gld. letnih obresti. To neugodno denarstveno stanje je povzročilo l. 1811. bankrot ali denarni polom, država ni bila zmožna plačevati dolgov in dotičnih obresti; pri tej priliki so državni dolg zmanjšali za polovico. Do l. 1848. je močno narastel državni dolg in sicer na 1176.3 milij. gld. z 47.7 milij. gld. letnih obresti. Od l. 1848. do 1859. so bili burni časi, ki so podvojili državni dolg in letnih obresti je bilo 109.8 milij. gld. Po pogodbi med Avstrijo in Ogersko l. 1868. je prevzelo Ogersko del državnega dolga na se, eden del je pa ostal skupen obema državnima polovicama.

Stanje skupnega državnega dolga in vsaki državni polovici pripadajočega posebnega državnega dolga je bilo dne 1. malega srpana l. 1896. to-le:

I. Skupni nezaloženi državni dolg 192,846.145 gld.

II. Splošni dolg.

1. Ukoreninjeni starejši in novejši dolg	2.702,287.042	"
2. Nezaloženi dolg	947.376	"
3. Odškodna renta	11,880.957	"
4. Renta Bavarskemu kraljestvu	1,750.000	"
III. Državni dolg avstrijskih dežel	1.435,327.590	"
IV. Zemljiškoodvezni dolg avstr. dežel	8.484	"
V. Zajamčeni galicijski deželni dolg	20	"
VI. Državni dolg ogerskih dežel	4.201,528.949	"

Skupna svota 8.544,836.523 gld.

Od državnega dolga se računa na vsakega prebivavca 200.3 gld. Od evropskih držav imata le Francija in Portugalsko odnosno večji državni dolg kakor naša država. Sedaj imajo vse evropske države skupaj 53.000 milijonov gld. državnega dolga.

4. Finančne oblasti in uradi.

C. kr. ministerstvo za denarstvo ali finance vodi in upravlja v obče vse državno premoženje, državne dohodke in stroške, kolikor take reči ne spadajo v delokrog kakega drugega ministerstva. Gledé na razdelitev opravil je razdeljeno ministerstvo v prezidijalni urad in štiri sekcije, katere se zopet ločijo v razne oddelke (departemente). Sekcijam načelujejo sekcijski načelniki, od delkom pa višji konceptni uradnik (ministerijalni svetnik, dvorni svetnik, sekcijski svetnik, višji finančni svetnik, ministerijalni tajnik).

Finančno deželno oblast ima vsaka kronovina, da je kolikor mogoče združeno vodstvo za neposredno obdačbo in druge finančne oddelke in blagajništvo. Deželna finančna oblast je neposredno podrejena ministerstvu za finance. Finančne deželne direkcije so na Dunaju, v Pragi, Brnu, Levovu, Gradcu, Innsbrucku in Zadru. Finančne direkcije pa imajo Črnovice, Ljubljana, Celovec, Trst, Opava, Linz in Salzburg. Finančne deželne direkcije in finančne direkcije so druga instanca v zadevah neposredne in posredne obdačbe za dotično kronovino. Vrhno vodstvo finančnih deželnih oblasti imajo c. kr. cesarski namestniki ali deželni predsedniki. Voditelji finančnih deželnih oblasti so: Podpredsedniki na Dunaju, v Pragi in Levovu; dvorni svetniki v Innsbrucku, Gradcu, Zadru, Brnu, Linzu in Trstu; višji finančni svetniki v Salzburgu, Celovcu, Ljubljani, Opavi in Crnovicah.

Okrajne oblasti. Najnižja uprava finančnih reči je ločena za neposredno in posredno obdačbo.

Prva instanca za neposredno obdačbo so okrajna glavarstva. Dunaj in vsa deželna glavna mesta imajo posebne davčne administracije, ki oskrbujejo neposredno obdačbo za dotično mesto. Vsako okrajno glavarstvo ima v to svrhu posebnega finančnega uradnika, višjega davkarskega nadzornika ali davkarskega nadzornika. Davčne administracije pa vodi višji finančni uradnik, kateremu je podrejenih nekaj finančnih uradnikov.

Najnižjo upravo posrednih davkov imajo finančne okrajne direkcije, katerih delokrog obsega več okrajnih glavarstev. Na Štajerskem so finančne okrajne direkcije v Gradcu, Mariboru in Brucku ob Muri. Na Kranj-

skem in Koroškem ni finančnih okrajnih direktij. V nekaterih kronovinah imajo namesto finančnih okrajnih direktij za upravo posrednih davkov finančne višje nadzornike in finančne nadzornike tako n. pr. za Primorsko v Trstu, Gorici, Kopru in Polju. Za odmerjenje nekaterih pristojbin, ki ne spadajo v delokrog c. kr. davkarij, so posebne pristojbinske oblasti tako n. pr. v Ljubljani, Celovcu, Trstu, Gorici itd.

Najvišji računski dvor na Dunaju ima prigled vsega državnega gospodarstva in je neposredno podrejen Nj. Veličanstvu, neodvisen od ministerstev in tem enaka oblast. Najvišji računski dvor pregleduje vse račune državnih oblasti o dohodkih in stroških, vso državno imovino razun denarja.

Na Dunaju je c. kr. osrednja državna blagajnica za vse v državnem zboru zastopane dežele; vsaka dežela pa ima posebno glavno blagajnico za državne dohodke in stroške v dotični deželi. Glavne blagajnice imajo različne naslove tako n. pr. imajo Gradec, Trst in Gorica finančno deželno blagajnico, Ljubljana in Celovec pa deželni plačilni urad. Deželne blagajnice in plačilni uradi so podrejeni finančni deželni oblasti dotične dežele.

Razun naštetih upravnih oblasti so še podrejene ministerstvu za finance posamezne oblasti, ki upravljajo posamezne državne dohodke. Take oblasti so: Ravnateljstvo državnega dolga, blagajnica vsega državnega dolga, glavni novčni urad, glavni puncevalni urad, glavni poskuševalni urad, loterijsko ravnateljstvo, ravnateljstvo c. kr. dvorne in državne tiskarne na Dunaju, ravnateljstvo dikasterijskih poslopij, uprave solin, generalno ravnateljstvo tobačne uprave.

Finančne prokurature so podrejene predsednikom finančnih deželnih direktij in finančnih direktij ter vodijo pravde in imajo sploh sodnijska zastopstva, zadevajoča državno premoženje in temu enake základe. Nadalje naznanjajo pravno mnenje v vseh rečeh, ki se tičejo državnega premoženja in temu enakih základov, in sodelujejo pri pravnih opravilih po zahtevi državnih oblasti.

Okrajne finančne oblasti in uradi.

Dežele	Finančne okrajne direktije	Glavne davkarije in davkarije	Carinski uradi	Finančne konštržne kontrolni okraj
Dolenja Avstrija	4	79	1	25
Gorenja Avstrija	4	46	19	17
Salzburško	2	15	6	7
Tirolsko in Predarelsko	4	72	56	32
Koroško	—	28	4	10
Štajersko	3	63	3	7
Kranjsko	—	31	1	5
Primorsko	4	28	31	23
Dalmacija	3	33	61	20
Češko	10	217	91	100
Moravsko	4	77	4	24
Šlezija	3	23	25	22
Galicija	17	152	27	89
Bukovina	3	14	9	14
Skupaj	61	878	338	395

Oblasti za trgovino in obrt.

Dežele	Trgovinske in obrtne zbornice	C. kr. mero-sodna nadzornišva	C. kr. mero-sodni uradi
Dolenja Avstrija	Dunaj	Dunaj	26
Gorenja Avstrija	Linz	Linz	17
Salzburško	Salzburg		4
Tirolsko in Predarelsko	Innsbruck, Bolcan, Roveredo, Feldkirch	Innsbruck	38
Koroško	Celovec		9
Štajersko	Gradec, Leoben	Gradec	23
Kranjsko	Ljubljana		9
Primorsko	Trst, Gorica, Rovinj	Trst	12
Dalmacija	Zader, Spljet, Dubrovnik	Zader	14
Češko	Praga, Budejevice, Heb, Plzen, Reichenberg	Praga	87
Moravsko	Brno, Olomuc	Brno	28
Šlezija	Opava		10
Galicija	Levov, Krakov, Brody	Levov	33
Bukovina	Črnovice	Črnovice	7
skupaj	29	10	317

C. kr. mornarska oblast v Trstu.

Pristanski- in mornarski-zdravstveni-uradi.

Kapitanati	Deputacije	Agencije	Ekspositure	Ekspositure s carinsko službo
1.) Za Primorsko				
Trst	2	5	2	4
Rovinj	1	2	—	2
Pulj	2	2	—	8
Lošinj Mali	2	2	—	12
2.) Za Dalmacijo				
Zader	1	14	1	3
Splet	5	15	3	3
Dubrovnik	2	6	5	3
Melin	2	2	2	1
Skupaj	17	48	13	36

Javni zavodi za kreditna podjetja, obrt, zavarovanje,
trgovino in promet.

Dežela	Zavodi in družbe za							
	kredit	trgovino in obrt	rudarstvo in poljedelstvo	železnice	stavbena podjetja	hranilnice	zavarovanje	druga delniška podjetja
Dolenja Avstrija	20	72	11	37	10	74	72	10
Gorenja Avstrija	4	14	—	—	1	39	1	5
Salzburško . . .	—	—	—	—	—	6	9	8
Tirolsko in Predarelsko	1	10	—	3	—	15	34	—
Koroško	—	—	1	1	—	10	—	—
Štajersko	5	10	—	13	1	53	—	—
Kranjsko	—	3	—	2	1	6	—	—
Primorsko	6	9	—	4	—	9	24	8
Dalmacija	4	—	3	—	2	2	—	1
Češko	15	55	7	29	2	149	170	54
Moravsko	14	62	7	5	—	57	7	—
Šlezija	4	9	—	—	—	21	—	—
Galicija	7	10	—	—	—	27	2	—
Bukovina	1	—	—	2	—	1	—	2
Skupaj	81	254	29	96	17	469	319	88

(Dalje prih.)

Spisje v ljudski šoli.

(Spisal Fr. Potokar.)

Učena tvarina v ljudski šoli je jako obširna in raznovrstna. Povzeta je iz vseh znanstev, da si otroci pridobe kolikor mogoče dovršene obče omike, ki obsega najpotrebnejše nauke za praktično življenje. Ves pouk pa je gotovo zavisen najbolj od učitelja samega. Zato se od njega zahteva, da se seznanji z vsemi predmeti, katere mu je poučevati. Marljivo mora študirati razne metode, obenem pa uporabljati izkušnje iz lastnih doživljanjev. Ni ga pa menda predmeta, o katerem bi bilo učiteljstvo tako različnega mnenja, kako doseči zaželeni zmoter, kakor je ravno prevažno spisje. Nekateri iščejo snovi v šolskem berilu, drugi se oklepajo slovnice. So učitelji, ki obračajo pri spisju vso pozornost na pravopisje, zopet drugi skušajo v jeziku doseči gotovost. Skrajnji čas bi bil, da bi se glede spisja dosegla edinost vsaj v glavnih točkah. V to svrhu sem si pregledal nekatere metodične spise, nekaj pa povzel iz lastne izkušnje, katere mi po triletnem službovanju seveda še dokaj primanjkuje. Mogoče mi bo kdo očital, da se ne ravnam po temi, a o spisju ne morem drugače razpravljati, da posežem v vse učne predmete, kako pri njih postopati v dosego povoljnih uspehov.

Temelj spisju v prvih treh šolskih letih:

Otroci pridejo v šolo duševno popolnoma nerazviti. Prinesejo s seboj sicer dokaj nazorov, a ti so nedostatni in nejasni. Učiteljeva dolžnost je, da jih popolni na poti nazornega nauka. S tem se uče otroci prav gledati, so pa tudi prisiljeni logično misliti in svoje misli pravilno, v lepih stavkih izražati. Jezik in uho je treba piliti in ostriti, le tako je otrok zmožen svoj govor, svoje misli tudi pismeno izraziti. Prvi temelj spisju je tedaj izurjenost v jeziku. Dovolj žalostno, če ne zna otrok najkraj-

šega stavka pravilno povedati ter pri vsaki besedi stoka in se obotavlja. Ne morem torej dovolj priporočati, da otroci pri nazornem nauku odgovarjajo glasno, razločno in slovnično pravilno ter da odgovore ponavljajo posamezni učenci in tudi v zboru. Tako so prisiljeni pouk razumevati vsi tudi manj talentirani in nepazljivi učenci. V zboru brati, v zboru računati, v zboru memorirati posamezne besede, stavke, kratke pesmi, to so vaje, ki so neobhodno potrebne v 1. šolskem letu, ako hočemo doseči dobro podlago v spisju. Kako ti naj učenec odgovarja pri računskih nalogah, če ne zna govoriti — in koliko truda imajo učitelji pri slovničnih urah, pri raznih pravilih, če so otroci v izrazu preokorni.

Nadaljnja podloga spisju sta gotovo lepopisje in pravopisje. Pravilno štiliziran sestavek zbuja v nas zanimanje, ker nam kaže olikan, izobražen jezik, ako pa ni kaligrafično lep, slabo vpliva na vsakterega. Torej že s prvimi črkami je treba na delo, da se otrokom vcepi čut do lepe pisave. A to še ne zadostuje. Vprašam se: ali tudi ortografično pravilno pišejo? Tu velja pravilo: Piši tako, kakor je tiskano. Izkušnja nas uči, da si to najbolje zapomnimo, kar si večkrat in natanko ogledamo. Pri pravopisju se moremo torej le malo po pravilih ravnati, kaj uspešnega je le tedaj pričakovati, če ima učenec neprestano priliko besede opazovati, da veliko bere in prepisuje, ter si tako besede obdrži v trajnem spominu. Ortografija ima pa tudi zaslonbo v posluhu samem. Če učitelj glasno govori, glasnike razločno izgovarja, mu bodo otroci lahko sledili z mislimi, v pravopisju vedno bolj napredovali, za lepo stilistiko pa pridobili boljše podlago.

V 2. šolskem letu je za spisje prevažna vaja v prepisovanju. Učenec, ki se je naučil berilne sestavke kaligrafično lepo in ortografično pravilno prepisovati, je za spisje in lepo stilistiko več pridobil, kakor če bi znal naklepetati brez števila slovničnih pravil, ki nimajo za življenje najmanjše vrednosti. Nikakor se ne strinjam z onimi, ki trdijo, da se s prepisovanjem le čas krati, ker si učenec zapomni le obliko črk, ne pa, kako se pišejo. Gotovo boš dosegel povoljnih uspehov, ako prepisovanje po okoliščinah kolikor mogoče izpreminjaš. Zdaj prepisujte iz knjige, zdaj raz šolsko tablo, danes tiskano, prihodnjč pisano, v slovenskem ali nemškem jeziku, z nemškimi ali z latinskimi črkami. Pri vsem tem je treba seveda strogega nadzorstva. Če otroci zapazijo, da je učitelju eno, naj pišejo lepo ali grdo, pravilno ali nepravilno, potem je konec lepopisju in pravopisju.

Z ortografijo pa pridemo v 2. šolskem letu nehote do predmeta, na katerega podlogi nam je zidati za boljše stilistiko — in to je slovnica. Kdor hoče misli pismeno prav izraziti, se mora seznaniti s slovničnimi pravili. Učitelj pa ne sme biti ponosen, če jih otroci na pamet znajo, veliko vrednejše je, kako jih razumevajo in uporabljajo. Pravila se naj tedaj edino le po primernih vajah razpravljajo, da se to, kar so se učili, utrdi, in da otrok postane spretnejši v razumevanju in uporabljanju svojega jezika.

V 3. šolskem letu so otroci že nekoliko bolj izurjeni v izrazu jezika kakor tudi v pismenih vajah. V dosego povoljnih uspehov pride na vrsto nova vaja — narekovanje. Narekovanje je izvrstna pripravljavna vaja za spisje, če se pri njem ne krši disciplina in da učitelj preveč in predolgo ne narekuje. Kar je narekovanja črez

pol ure, je za otroke prenaporno, zlasti v nižjih razredih. Umestno ni tudi hitro ali prepočasno narekovanje. S hitrim narekovanjem se navadijo otroci delati grde črke in ne pišejo ortografično pravilno, ako pa počasi narekuješ, besede ponavljaš, je posledica temu ponavljanju, da učitelj trpi na pljučih, učenci pa bodo nepazljivi, zanemarjajo stvar in so leni v mišljenju. Menim, da zadostuje, da stavek enkrat glasno in razločno poveš, nato ga ponovi talentiranejši in potem šele pišejo. Posamezne besede, goli stavki, se lahko narekujejo že v II. razredu, črke in zlogi celo v I.

Snov za narekovanje se naj povzame kolikor mogoče iz realističnih predmetov. Stavki morajo biti pri prvih vajah kratki, če jih berilo nima na razpolaganje, naj si jih učitelj sam sestavi. Ako obravnavaš 52. berilno vajo „Pes“, povzemi iz nje s pomočjo nazornega nauka in opiraje se vedno na berilno vajo, naslednjih sedem vprašanj: 1.) Kaj je pes? 2.) kakšne postave je? 3.) barva, 4.) katere lastnosti ima? 5.) kje živi? 6.) s čim se hrani? 7.) s čim nam koristi ali škoduje? Popis bi se kratko glasil tako-le: Pes je domača žival. — Ima podolgasto glavo. Ušesa so kratka in pokonci stoječa. Zobje so ostri. Jezik je gladek. — Barve je bele, črne, sive, rjave ali lisaste. — Pes je zvest, poslušen in radoučen. Ima dober voh in tanek sluh. — Živi skoro po vsem svetu. — Hrani se z ostanki naše hrane. — Doma varuje hišo.

Ta popis psa porabi pri spisovni uri. Narekuj jim ga, kakor si ga ustmeno obravnaval, ali pa, da slede vprašanjem takoj odgovori. Po navedenih sedmih vprašanjih se ravnaj pri opisih vseh drugih živali, o katerih se v knjigi razpravlja, opisuj pa tudi razna orodja in rastline.

Pri vseh do sedaj navedenih vajah ne pozabimo na spomin. Na spomin naj se otroci veliko uče, ne le razne pesmi, nauke in pregovore, ampak tudi ber. vaje, kratke povesti, zlasti basni. V 3. berilu je med drugimi povest: „Prazen strah“ Po ustmeni temeljiti obravnavi naj se jo otroci na pamet nauče. Pri spisovni uri se nekolikokrat prebere, ponovi na spomin — in na to je pismena vaja, za katero svetujem naslednjo metodo: Stavek ponove posamezni učenci in v zboru. Učitelj daje med tem ponavljanjem znamenja z roko kakor bi taktiral, in za vsako vejico je kratka pavza. Da se disciplina ne krši, naj oni učenec, o katerem je učitelju znano, da je najpočasnejši v pisavi, zadnjo besedo stavka glasno izreče, in potem pride zopet novi stavek. Mogoče mi bo kdo ugovarjal, zakaj se povest ne spiše brez ponavljanja stavkov — posamezno in v zboru. To bi bilo za otroke v 3. šol. letu prvič prenaporno, drugič bi se pa razvadili spuščati ločila, bi pisali zdaj z veliko, zdaj z malo začetno črko, besede bi pa bile zvezane, kakor mreža. Tako postopaj pri vseh sličnih povestih. Le na tem poti si bodo otroci pridobili neizgubljivih besednih in strokovnih oblik, pravi čut za jezik, in to je zopet dobra podloga spisju.

V dosego jezikovne izurjenosti se morajo otroci v prvih treh šol. letih veliko vaditi v branju. Skušajmo otrokom ušesa odpreti in jim veselje pridobiti za čist, olikan, izobražen jezik. Tedaj vaja in zopet ustmena vaja v raznih učnih predmetih! Bero naj glasno in razločno — in ker vsi ne pridejo na vrsto, naj bero tudi v zboru. Nadalje je važno, da gladko čitajo, še važnejše pa, da z razumom čitajo in berilo s svojimi besedami ponavljajo. Za prvim odstavkom berilne vaje stavi učitelj

vprašanji: Kaj si bral? Kaj si si zapomnil? Ko prebero 2. odstavek, zopet ponovi obe vprašanji, potem pa povedo vsebino 1. in 2. odstavka skupaj. Tako postopaj do konca berilne vaje. Boljša ena temeljito predelana, kakor deset drugih, ki se mehanično prebavijo.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz kamniškega okraja. Okrajna učiteljska konferenca kamniškega okraja se je vršila dne 28. malega srpana t. l. v Kamniku.

Po slovesni sveti maši je bila v lični, z rastlinami okrašeni mestni dvorani najprej slavnostna seja v proslavo petdesetletnega jubilejskega vladanja Njega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Tej seji je prisostvoval tudi g. c. kr. okrajni glavar G. Friedrich.

Slavnostni govornik, gospod nadučitelj J. Toman je v svojem vznesem govoru podal zgodovino naše monarhije zadnjih 50 let ter je omenil posebno zakone, ki so dali avstrijskim narodom (posebno pa našemu slovenskemu narodu) podlago sedanjega napredka in boljši bodočnosti. Govor je končal s trikratnim slava-klicem na presvetlega vladarja. Seveda se mu je učiteljstvo navdušeno pridružilo in je potem zapelo veličastno cesarsko pesem.

Po nasvetu gospoda predsednika, prof. Vilib. Zupančiča je potem učiteljstvo brzojavno poslalo izjavo iskrene ljubezni in oemajne vdanosti potom gospoda deželnega predsednika presvetlemu cesarju.

Gospod predsednik potem zahvali gospoda okrajnega glavarja na prisostvovanju pri slavnostni seji. Tej zahvali se je učiteljstvo z živio-klici pridružilo. Na to omeni gosp. okrajni glavar, da ga je veselilo videti, kako je učiteljstvo vdano svojemu vladarju. Prepričan je, da učiteljstvo ne bo le gledalo, da se učenci kaj nauče, ampak bo tudi skrbelo, da vzraste iz njih dobri avstrijski državljani.

Po slavnostni seji pozdravi gosp. predsednik zbrano učiteljstvo in pa pri konferenci navzočega g. župnika Fr. Kreka iz Vranje Peči, se spominja smrti nadvojvode Ludovika (učiteljstvo v znak sožalja vstane) ter imenuje svojim namestnikom g. nadučitelja Fr. Spintreja.

Po izvolitvi gdč. Zof. Verbič in g. V. Sadarja zapisnikarjem je podal g. okrajni nadzornik uradna nazonila in opazke. Napak, katere je pri nadzorovanju opazil in prizadetim obenem tudi povedal, zaradi slavnostnega dne ne ponavlja. Priporoča poučevati po podrobnih učnih načrtih, ki jih je učiteljstvo pred leti z velikim trudom izdelalo ter omenja, da je bil šolski obisk dober. Nadaljevaje svoje poročilo pravi g. nadzornik: Posebno me pa veseli, da smem konstatovati, da se je vse učiteljstvo hvalevredno vedlo in delovalo, mnogo izmed njih še celo zelo hvalevredno. Z novim zakonom deželnega zbora kranjskega se je izboljšalo gmotno stanje učiteljstvu, in učiteljstvo tega okraja, med katerim je mnogo prav dobrih talentov, bo lahko še z večjim uspehom delovalo v prosepah šolstva.

Žrtve dežele so v tem oziru res precej ogromne, a kar se bode potrosilo za šolo, bode donašalo stoteren sad. Za tem stá gg. Iv. Zupan in Fr. Razpotnik rešila referata: „Kako se poučuje praktično računstvo“ in „Kako bi mogle ljudske šole praznovati cesarjev jubilej našim razmeram primerno“, v občo zadovoljnost.

V knjižnični odbor za leto 1898/99 so bili izvoljeni gg.: P. Gorjup, L. Letnar, J. Pintar, Fr. Spintre in J. Toman, v stalni odbor pa gg.: J. Čenčič, M. Janežič, L. Letnar, J. Toman in J. Tramte.

Nato zaključil gosp. predsednik zborovanje s trikratnim „Slava“-klicem na presvetlega cesarja. *M. Janežič.*

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: G. J. Baraga, učitelj v Koroški Beli, 0·50 gld.; g. J. Stupica, učitelj v Dražgošah, 0·50 gld.; g. Ignacij Tramte, učitelj v Kamniku, 5 gld., p. i. učiteljstvo kamniškega okraja 9 gld.; g. Miha Kalan, nadučitelj v Št. Petru, 1·80 gld.

Učiteljski konvikt: G. „Slavoj iz Lokve“ pri Divači na knj. kr. podr. št. 109 27·40 K; g. Ignacij Tramte, učitelj v Kamniku, 10 K; g. Ivan Resman, načelnik žel. postaje v Zalogu, 5 K.

Šolski muzej: Ormožko učiteljsko društvo 5 gld.

„Slovensko pevsko društvo v Ptuj“ priredi v Celju dne 13., 14. in 15. t. m. veliko pevsko slavnost v proslavo petdesetletnega vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. povodom blagoslovljenja zastave „Celjskega pevskega društva“. Čisti prebitek te slavnosti je namenjen „Spodnje-štajerskemu jubilejskemu zakladu“.

Prošnja. Na dan okrajne učiteljske konferencije mi je nekdo zamenjal na Gregoričevem vrtu v Krškem „Pedagogiški letnik“, v katerem sem imel koncept zapisnika okrajne učiteljske konferencije.

Gdč. učiteljice, oziroma gg. tovariše prosim uljudno, da blagovole pogledati „Pedag. letnik“ in mi samo zapisnik poslati pod mojo addresso v Leskovec. Stvar je nujna, ker moram kot zapisnikar takoj sestaviti zapisnik okrajne učiteljske konferencije.

Leskovec pri Krškem, 5. vel. srpana 1898.

Fran Mlakar, zapisnikar.

Slavnostni koncert učitelj. abiturijentov. V proslavo petdesetletnega vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. se je vršila dne 16. mal. srpana t. l. v Ljubljani prva svečanost. Priredili so jo v okrašeni Sokolovi dvorani z najlepšim uspehom abiturijentje obeh tukajšnjih učiteljskih in sicer na korist učiteljskemu konviktu.

Slavnostni značaj koncerta in njega dobrodelni namen pa vendarle nista privabila neke apatične vrste meščanov, ki se je — kakor vedno — odlikovala, žal, tudi to pot s svojo odsotnostjo. Zlasti pa obžalujem, da se koncerta niti vse ljubljansko učiteljstvo ni udeležilo. Da, opazili smo, da je manjkalo celo veliko število letošnjih abiturijentinj. Obžalujem to tolikanj bolj, ker se je to splošno opazilo! O stanovski zavednosti in kolegijalnosti taka apatija pač ne pričja!

Navzlic temu graje vrednemu dejstvu pa je bil koncert dobro obiskan ter so se ga med drugimi udeležili gg. župan Hribar, cesarski svetnik Murnik, predsednik trg. zbornice Perdan, dež. šolski nadzornik Šuman, zastopnik ekscelece barona Heina, dež. vladni svetnik pl. Rühling, ravnatelj Hubad z nekaterimi profesorji, mnogo odličnih dam, velikošolci in častniki domačega polka.

Vzpored koncerta se je odlikoval po veleokusni sestavi in s prav primernimi točkami za jubilejno svečanost. Zasluge za to ima dirigent gospod Jos. Čerin, ki je zopet pri tej priliki dokazal, da more tudi s pičilim številom pevcev v naglem času prirediti najlepší, najzanimivejši in umetniški koncert. Občinstvo mu je to priznavalo z obilnim ploskanjem.

Po Reineckovi „Jubilejski overturi“ je govoril g. Fr. Hauptman svoj patrijotizma in lojalnosti polni prolog, ki se je prav dobro zaključil s cesarsko himno, katero je pel mešani zbor usišono s spremljevanjem vojaškega orkestra. Za tem se je pela prav živahno Nedvčdova „Dijaška“ za moški zbor in se je v nji odlikoval g. Jos. Mahorčič s svojim tenor-solo. V nadaljnjih dveh točkah je nastopil znani simpatični baritonist g. R. Vrabl ter zapel Foersterjevo težko „Vprašanje“ ter Schumannovo zanimivo in karakteristično pesem „Grenadirja“. G. Vrabl nima sicer velikega glasu, a zna ga izvrstno porabiti, saj je pevec, ki se odlikuje z velikim občutkom ter z dobro izvežbanostjo. Na viharo ploskanje je dodal g. Vrabl še Vilharjevega „Mornarja“. Pri vseh 3 točkah

ga je mojsterski spremljal g. vodja Čerin. Jako simpatični sta bili naslednji dve točki za ženski zbor s klavirjem (g. Čerin): Drahlovskega v narodnem slogu pisano in s pristnim slovanskim značajem se odlikujoče „Jabolko“ in elegična Bendlova pesem „Pomlad, dekle...!“ Obe pesmi sta napravili najlepši vtisk, ter je občinstvo vrlim pevkam opetovano glasno izrazilo svoje popolno priznanje. Dvořakov mešani zbor „Padle so pesmi v dušo mi“ je eden najoriginalnejših, najlepših in visoko poetičnih mešanih zborov, kar jih premore glasbena literatura. Pel se je dovršeno, vendar bi bil napravil še večji vtisk, ako bi bilo število pevcev večje, kar bi pripomoglo zlasti do finejšega izražanja ff in pp. — Čustva polna slika „Slovo od gozda“ Mendelssohn-Bartholdyja je hvaležna koncertna točka s premnogimi lepimi temi in najnežnejšimi efekti. Pela se je tudi prav dobro. Najkrasnejša pa je bila poslednja točka: mogočna Bruchova glasba „Rimski slavošpev“ za mešan zbor z orkestrom. To je divna, slikovita skladba, v kateri so pokazali vsi trije sodelujoči faktorji svoje največje znanje: dirigent, zbor in orkester so stali v tej točki na vrhuncu svoje glasbene umetnosti. Veseli nas, da nismo čuli te prekrasne kompozicije zadnjič, nego jo postavi vrli „Slavec“ pri prvi priliki na svoj repertoire. — S tem je bil prezanimivi in splošno zadovoljujoči koncert završen in pričela se je prosta zabava ter ples.

Ples je bil prav eleganten in jako animiran. Četvorke je vodil g. Fr. Hauptman. — Pet je že davno minilo, ko se je zaplesala v slovo zadnja polka hitra.

Drugi dan zvečer se je vršil v zgorenji kavarni „Nar. doma“ še poslednji zabavni večer abiturijentov in abiturijentinj, katerim kličem: Bog z vami pri delu za mladino in domovino!

—v—

Razstava na višji dekliski šoli. Kakor smo že omenili, je priredilo ravnateljstvo višje dekliske šole v Ljubljani ob koncu letošnjega šolskega leta razstavo risarskih izdelkov in ročnih del svojih gojenk. V lepo okrašeni risarski dvorani višje dekliske šole smo si ogledali to razstavo in pripoznati moramo prav odkrito, da smo bili presenečeni. Ker nimamo v tem obziru potrebne strokovne izobrazbe, nam ni mogoče, da bi napisali o tej velezanimivi razstavi strokovno oceno. Konstatovati moramo pa vendar, da je višja dekliska šola v preteklem šolskem letu storila toliko, kolikor je sploh mogoče storiti katerikoli šoli. Prekrasni izdelki vezenja, kvačkanja in pletenja, ki so bili na upogled mnogobrojnim obiskovavkam in obiskovavcem, so pričali, da se je nadzorovalna dama, gdč. M. Wessnerjeva vse leto neumorno, prevestno trudila, da so izvršile njene marljive gojenke toliko prekrasnih ročnih del, ki niso na čast le njim samim, temveč ki so na čast tudi temu prepotrebemu, odličnemu našemu zavodu. — Malone vsi risarski izdelki so bili umetniško dovršeni. Bodisi da so bili izgotovljeni s svinčnikom, s kredo, s tinto ali z barvami, vsem se je poznalo, da so vzrasli ob paznem očesu veččega in umetniško izobraženega učitelja C. Misa. Zdelo se nam je, kakor da bi same umetnice izdelale te dovršene, najrazličnejše podobe. Veseli nas pa še posebno, da so se uporabljali tako pri ročnih delih kakor pri risarskih izdelkih v tako odlični meri slovanske ornamentike. S to razstavo je pokazala višja dekliska šola, da rapidno napreduje in da bo slovanskemu narodu donesla še mnogo, mnogo zlatih sadov. Fiat!

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O rednej seji c. kr. mestnega šolskega sveta, katera se je vršila v torek dne 28. rožnika t. l. prejeli smo nastopno poročilo: „Potem, ko predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo, poroča zapisnikar o kurentnih stvaréh in pové, kako so bile rešene, kar se vzame brez ugovora na znanje. Poročilo c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov, profesorjev Fr. Levca in J. Bende o statusu ljubljanskega mestnega učiteljstva, ki se ima predložiti visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu, se odobri in ž njim vred vsi nasveti, ki so s tem statusom v zvezi. Reši se več prošenj za izpust iz vsakdanje šole. Sklene se, da je končati šolsko leto na vseh tukajšnjih ljudskih in meščanskih šolah v četrtek,

dné 14. mal. srpana; prihodnje šolsko leto pa pričeti dné 16. in 17. kimovca z vpisovanjem, dné 19. kimovca s poklicanjem sv. Duha in dné 20. kimovca z rednim poukom. Vodstvom javnih mestnih ljudskih šol je dati navodil radi uradovanja med velikimi počitnicami. Končno se vzame na znanje poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika profesorja Fr. Levca o nadzorovanji I. mestne deške 5razrednice in se sklene, da se to poročilo predloži visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svétu v končno odobrenje ter izvrše v njem stavljeni nasveti. — O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, katera se je vršila dne 22. mal. srpana, smo prejeli nastopno poročilo. Potem ko predsednik proglasi sklepčnost, poroča zapisnikar o kurentnih stvareh in pove, kako so bile rešene, kar se soglasno vzame na znanje. Sklene se, obrniti se do tukajšnje tvrdke Ign. Kleinmayr & Fed. Bambergove in pa do knezoškofijstva s pismeno prošnjo, da za svoje založne knjige, ki se na tukajšnjih šolah rabijo, dovolita iste boljše, kakor jih dovoljuje druga založništva za svoje knjige. Učitelju Franu Schiffrerju na mestni nemški deški petrazrednici se pripozna od 1. dne rožnika t. l. II. starostna doklada letnih 40 gld. Na znanje se vzemo letna poročila c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov profesorjev Frana Levca o nadzorovanji mestne dekliske osemrazrednice, II. mestne deške petrazrednice in zasebne deške štirirazrednice v Marijanišči ter Ivana Bende o nadzorovanji mestne nemške deške petrazrednice, zasebne deške štirirazrednice nemškega šolskega društva, zasebne dekliske osemrazrednice v Huthovem zavodu in zasebne notranje dekliske meščanske šole v uršulinskem konventu. Sprejmo se vsi v teh poročilih stavljeni nasveti in sklene se, da je vsa omenjena poročila predložiti visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu v končno odobrenje. Na znanje se vzame poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika profesorja Ivana Bende o letošnji okrajni učiteljski konferenciji za nemške ljudske in meščanske šole, ki se v končno odobrenje predloži visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu.

Reši se več prošenj za izpust iz vsakdanje šole in sklene se odpustiti ono pomožno učiteljstvo, kateremu je s preteklim šolskim letom potekla službena doba.

Premembe pri učiteljstvu na Goriškem. Gospod Tomaž Lukančič, definitivni učitelj I. plačilne vrste v Gorenjem polju, je dobil službo stalnega učitelja-voditelja na enorazrednici v Gabrijah pri Sovodnjah. Stalni potovalni učitelj g. Franjo Golja v Podlaki s podružnico Dol. Lokovec pride za stalnega učitelja-voditelja v Plave. Na svojih mestih sta stalno nameščena: začasni nadučitelj g. Vekoslav Urbančič, za dvorazrednico v Batujah in začasni potovalni učitelj-voditelj, g. Miha Toroš, za Srednje-Kambroško. Dalje so se določile nagrade pomožnim učiteljem in učiteljicam ročnih del.

Novi Vaspitač znani srbski pedagogski list, ki ga urejuje in izdaje Mita Nešković, krajevni šolski nadzornik v Belovaru, je praznoval desetletnico svojega obstanka. Sodelavcev je imel v desetih letih 64, in sicer 58 Srbov in 6 Hrvatov. „N. V.“ ima 4262 plačujočih naročnikov, pošilja se tudi nekaterim zastojnikom in v zameno. Zc.

Zahvala. Podpisano vodstvo se v imenu tukajšnje šole vsem dobrotnikom za njih darove, ki so jih povodom praznovanja 50 letnega vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. za šolsko veselico, vršečo se dne 27. mal. srpana t. l. podelili, osobito še veleblagorodnemu gospodu Ludoviku Vrissnigu, vodje Topliškega premogokopa, za podeljenih 30 gld. in slavni Zagorski posojilnici za istotako svoto prisrčno zahvalo!

Vodstvo trirazredne ljudske šole v Zagorji,
dne 28. mal. srpana 1898.

Peter Gross, šolski voditelj.

Zahvala. Gospod Josip Petrič, trgovec v Ljubljani je blagovolil poslati mnogo šolskih potrebščin kakor: risank, pisank, peresnih držal i. t. d. in to brezplačno naši šoli. —

Podpisanec si štejem v prijetno dolžnost, v imenu obdarovane šolske mladine za ta znatni dar zahvaliti se. V Tribučah, dne 6. mal. srpana 1898.

Anton Kudunc, šolski voditelj.

Zahvala. Slavna posojilnica v Loškem potoku je poslala ljudski šoli v Dragi 10 gld. za jubilejsko slavnost presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Za ta blagi dar izrekata s tem slavni posojilnici v imenu tukajšnje šolske občine najiskrenejšo zahvalo:

Krajni šolski svet in šolsko vodstvo v Dragi,
dne 20. mal. srpana 1898.

Frančišek Zakrajšek,
predsednik kr. š. sveta.

Frančišek Potokar,
šolski voditelj.

Zahvala. Velečastiti gospod dr. Ivan Janežič, profesor bogoslovja, je blagovolil darovati tukajšnji šoli dva prelepa trakova za šolsko zastavo.

Za ta veledušni dar se podpisano vodstvo najtopleje zahvaljuje.

Vodstvo ljudske šole v Šent Vidu na Dolenjskem
15. mal. srpana 1898.

Ivan Kremžar, zač. šol. voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 452

o. šol. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Domžalah je popolniti učno mesto s sistemizovanimi prijemki stalno ali začasno.

Pravilno opremljene prošnje je poslati predpisanim potem tukajšnjemu uradu do 25. vel. srpana 1898.

C. kr. okrajni šolski svét v Kamniku, dne 3. vel. srpana 1898.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka svota, ki jo odjemavec izplača, zabileži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
7. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
8. **J. C. Mayer** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Kongresni trg.
9. **J. A. Skaberné** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
10. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
11. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
12. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
13. **Kavčič & Lilleg** — „Pri zlatorogu“ — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
14. **Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
15. **F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
16. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.

Banka „Slavija“ v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Na zahtevanje se pošilja **brezplačno**
ilustrovani cenik
 za navadne in c. kr. izključljivo privilegovane
harmonije in didaktofone.

V obila naročila se priporoča tvrdka:

(5)

Jos. Lenarčič & Comp.
 na Vrhniki pri Ljubljani.

Podpisane priporoča čast. tovarišem in čisl. tovarišicam ter slav. krajnim šolskim svetom sledeča svoja delca:

1. **Zabavna knjižnica za mladino**; izišlo do sedaj 7 zvezkov à 15 kr.
2. **Stariši, podpirajte solo!** 12 "
3. **Štirideset napevov** za šolske pesmi (najnovejše delce) 25 "
4. **Peronospora ali strupena rosa** 10 "
5. **Jezikovne napake učencev ptujskega glavarstva** 12 "
6. **Šaljivi Jaka**; dva snopiča à 25 "
7. **Zlate jagode** 65 "

Knjižice od številke 1 do 6 se naročajo pri pisatelju, delci pod številko 6 in 7 pa pri Ljubljanskih knjigarjih J. Giontiniju in Kleinmayr & Bambergu. „Narodne legende“, ki so mi že pred par leti docela pošle, so izšle v novi obliki pri gospodu J. Giontini-ju v Ljubljani.

Anton Kosi,
 učitelj v Središču (Štajersko).

(8)

Čast mi je naznaniti, da sem odprl dne 1. malega srpana

na **Dvornem trgu št. 3**

pod tvrdko

L. SCHWENTNER

novourejeno knjigarno in trgovino z muzikalijami, umetninami, papirjem, pisalnim in risalnim orodjem in vsemi šolskimi potrebščinami.

Moja bogato in okusno urejena zaloga — katero bodem popolnjeval vedno z najmodernejšimi proizvodi — ponuja mi ugodno priliko, da bodem mogel ustrezati vsakovrstnim zahtevam.

Vsaki nalog izvršil bodem najhitreje in z vso skrbljivostjo; posebno pa si hočem prizadevati, da si ohranim pridobljeno zaupanje s strogo pravilnim in poštenim postopanjem.

V Ljubljani, dne 1. mal. srpana 1898.

L. Schwentner.

GRİČAR & MEJAČ

LJUBLJANA
 Prešernove ulice šte. 9
 priporočata svojo
 bogato zalogo izgotovljene
moške in ženske obleke
 v vsaki velikosti ter najboljše
 perilo in zavrtnice po naj-
 nižji ceni.

Kdor si kupuje obleko,
 ogleda naj si najprvo naj-
 jino zalogo.

Naročila po meri
 izvršujejo se točno in ceno
 na Dunaju.

Ilustrovani ceniki se razpošiljajo
 franko in zastoj.

P. i. učiteljstvu znižane cene.

V založništvu podpisane
 tiskarne so izišle in se do-
 bivajo po 50 kr. knjiga:

Pripovedke

iz avstrijske zgodovine

Nabral in priredil

Jakob Dimnik

učitelj v Ljubljani.

Tiskarna R. Milic.

Slovensko učiteljsko društvo *
 je izdalo in založilo te-le knjige:

Komensky - Ravnikar:
 „Didaktika“ 50 kr.

Dimnik: „Domožnanstvo
v ljudski soli“ 50 "

* * * „Učiteljski večeri“ 20 "

Ciperle: „Národna vzgoja“ 30 "

Vse te knjige se dobivajo pri
 upravnistvu našega lista; pri ured-
 ništvu se pa dobiva:

Dimnik: „Domača vzgoja“ 1 gld.

Fr. Čuden

urar v Ljubljani

Mestni trg šte. 25 nasproti rotovžu
 priporoča svojo bogato za-
 logo vsakovrstnih

žepnih in stenskih ur

budilnikov, prstanov,

uhanov, šivalnih strojev

od 25 gld. naprej,

biciklov od 100 gld. naprej.

Popravila se izvršujejo na-
 tančno in točno.

Novi cenovniki na zahte-
 vanje franko in zastoj.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četr leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznaniila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.